

AUGSTĀKU IDEJISKO LĪMENI UN MEISTARĪBU TĒLOTĀJĀ MĀKSLĀ

Saskaņā ar PSRS Ministru Padomes Mākslas lietu pārvaldes lēmumu, šā gada decembrī Maskavā atklās Vissavienības tēlotājas mākslas 1950. gada izstādi. Tajā eksponēs visu padomju republiku mākslinieku šogad radītos darbus glezniecībā, grafikā, teātru dekoratīvajā mākslā, politiskā plakata žanrā. Gatavošanās izstādei noris dienās, kad Padomju Savienības tauta un visa progresīvā cilvēce ar sevišķu spēku cīnās par mieru visā pasaulē. Jo īpaši tādēļ māksliniekiem savos darbos jāatspoguļo boļševiku partijas loma komunistiskās sabiedrības veidošanā, jāparāda mūsu darba laudis — strādnieki, zemnieki un inteliģenti — visā viņu cildenumā un trauksmē uz dziļiem mērķiem.

Paši galvenā mūsu māksliniekiem uzstādītā prasība ir attīstīt padomju īstenību saskaņā ar socialistiskā realisma metodi un principiem. Socialistiskais realisms prasa no mākslinieka pastāvīgus meklējumus, patiesu novatorismu, kas balstās uz mūsu sabiedrības progresīvo ideoloģiju, uz dziļu dzīves izpratni, uz prasmi saskatīt un vispārināt dzīves parādības un iemiesot tās mākslas darbos.

Latvijas Padomju mākslinieku savienība par galveno uzdevumu savā darbībā izvirzījusi socialistiskā realisma metodes iesakņošanu mūsu tēlotājas mākslas darbinieku daiļradē. Viens no svarīgākajiem priekšnosacījumiem šai ziņā ir ne tikai mākslinieku profesionālā, bet arī idejiski politiskā līmeņa celšana. Jāpiebilst, ka tieši tie mākslinieki, kuri sistematiski strādā, lai celtu savas sabiedriski politiskās zināšanas, Padomju Latvijas 10. gadadienai veltītajai republikaniskajai jubilejas izstādei devuši darbus, kas vislabāk atklāj mūsu dzīves īstenību.

Sagatavošanās jubilejas izstādei mākslinieku saimē izemēja varena radoša aktivitāte. Viens no svarīgākajiem stimulējošiem faktoriem šai ziņā bija socialistiskās sacensības ligums ar Moldāvijas PSR māksliniekiem, kurā bija arī prasība dot jubilejas izstādei ne tikai idejiski izturētus, bet arī augsta mākslinieciskā izpildījuma darbus. Šīs prasības izpildīšanā liela nozīme bijusi Mākslinieku savienības norganizētajām konsultācijām, kuru sniegšanā bija iesaistīti tādi specialisti kā KPFSR nopelniem bagātais mākslas darbinieks, Staļina premijas laureāts prof. Bogorodskis un Staļina premijas laureāts Melichovs.

Viss tas nodrošinājis pozitīvus rezultātus. Jubilejas izstāde liecina, ka mūsu mākslinieki pēdējos gados sasnieguši nopietnus panākumus un ka šie panākumi gūti arī cīņā pret buržuāzisko ideoloģiju, pret formalismu, impresionismu un naturalismu, asā cīņā par socialistiskā realisma principu apgūšanu.

Redzamām sekmēm vainagojies jaunās paaudzes mākslinieku darbs. Tādi gleznotāji kā Kirilovs, Janševska, Kozins, Veldre, Kokle, kas savus audeklus veltījuši jaunajai kolchozu dzīvei, tādi tēlnieki kā Bukovskis un Zariņa, kas radījuši mūsu republikas dzīves vēsturiskiem brīžiem veltītus episkus darbus, tādi pirmoreiz latviešu mākslas vēsturē kolektīvi darinātie darbi kā Melnāra, Megņa un Viļumaina glezna «Strādnieku demonstrācijas apšaušana Rīgā 1905. gada 13. janvārī» un Urbāna, Mucenicka un Dž. Skulmes glezna «Sējas plāna apspriešana kolchozā «Ausma»», — ienēm ievērojamu vietu jubilejas izstādē. Mākslinieku jaunās paaudzes izaugsmi raksturo arī izstādē eksponētās Mākslas akadēmijas absolventu Karjakina, Priedes, Furmaņa, Blumberga, Alberga gleznas un skulptūras.

Mazāk gandarījuma sagādā vecākās paaudzes mākslinieku darbi, kas neliecina par to, ka šo darbu autori savu daiļradi būtu pārkārtojuši laikmetīgu tēmu atklāšanai, komunisma uzcelšanas vārdā veikto varoņdarbu attēlošanai. Vecāko mākslinieku daiļradē vēl jūtami buržuāzisko Rietumu impresionisma elementi. Daudzi šo mākslinieku, piemēram, G. Eliasa, J. Liepiņa, K. Ubāna, P. Upiša, J. Rikmaņa, A. Zviedra u. c., darbi pat nav pieņemti ekspozīcijai. Šim faktam jāklūst par nopietnu brīdinājumu pārskatīt un izlabot savu daiļrades metodi un pasaulē uzskatu. Virspusēji, bez iekšējās un kvēles gleznoti arī L. Svemņa darbi.

Republikas jubilejas izstāde Padomju Latvijā māksliniekiem ir sava veida sagatavošanās posms Vissavienības tēlotājas mākslas izstādei Maskavā. Kaut arī jubilejas izstāde visumā vērtējama kā solis uz priekšu latviešu padomju tēlotājas mākslas attīstībā, tomēr jāatzīst, ka liela daļa tās darbu sirgst ar zināmu negatīvību, nepabeigtību, ar nepietiekamu izpildījuma māksliniecisko līmeni. Tas attiecināms arī uz Staļina premijas laureāta O. Skulmes gleznu «V. I. Lenins latviešu socialdemokrātu IV kongresā Briselē» un uz J. Tilberga darināto J. V. Staļina portretu. Abiem māksliniekiem pie gleznām vēl nepietni jāpastrādā.

Tomēr jākonstatē, ka Hele vadoņu V. I. Lenina un J. V. Staļina tēlu iemiesošana gleznās, grafikās un skulptūrās ir tieši tas iepriecināmais, ko vērojam tagadējā latviešu padomju tēlotājas mākslas attīstības posmā. Tas apliecina mākslinieku pievēršanos pašam svarīgākajam un tuvākajam, kas savilpo ikvienu padomju cilvēku. Bez iepriekš minētajiem autoriem pie šim temam vairāk vai mazāk veiksmīgi strādājuši A. Briedis, J. Briedis, Partizpanjans un Gelbergs.

Uz Vissavienības tēlotājas mākslas izstādi paredzēts nosūtīt mūsu republikas jubilejas izstādes labākos un nozīmīgākos darbus. Gandrīz visi no tiem vēl jālabo, jāpapildina. Nopietnas korektūras nepieciešamas Melnāra, Megņa un Viļumaina gleznojumiem, Urbāna, Mucenicka un Dž. Skulmes gleznojumiem, Janševska gleznai: «Izcilā slaucēja M. Lazdiņa». Kozina gleznai «Pirmā izpēlna», Bobinska darinātajam Elfridas Pakules portretam, Kozlova gleznai «Rains «Dienas Lapas» redakcijā» kā arī iepriekš minētajiem O. Skulmes un Tilberga darbiem. No Vissavienības izstādei gatavojamajiem darbiem vēl minama Kalniņa un Egles kolektīvā glezna «Latvijas pievienošanās Padomju Savienības brālīgajai tautu saimei», Kuzkovska glezna «Lenins Rīgā» un Gelberga darbs «Mēs, mierīgie laudis».

Visa Padomju Latvijas tēlotājas mākslas darbinieku saimes radošā enerģija jāmobilizē, lai uz Vissavienības izstādi nosūtītie darbi patiešām reprezentētu labāko, ko spējam dot. Tas ir atbildīgs un goda pilns uzdevums.

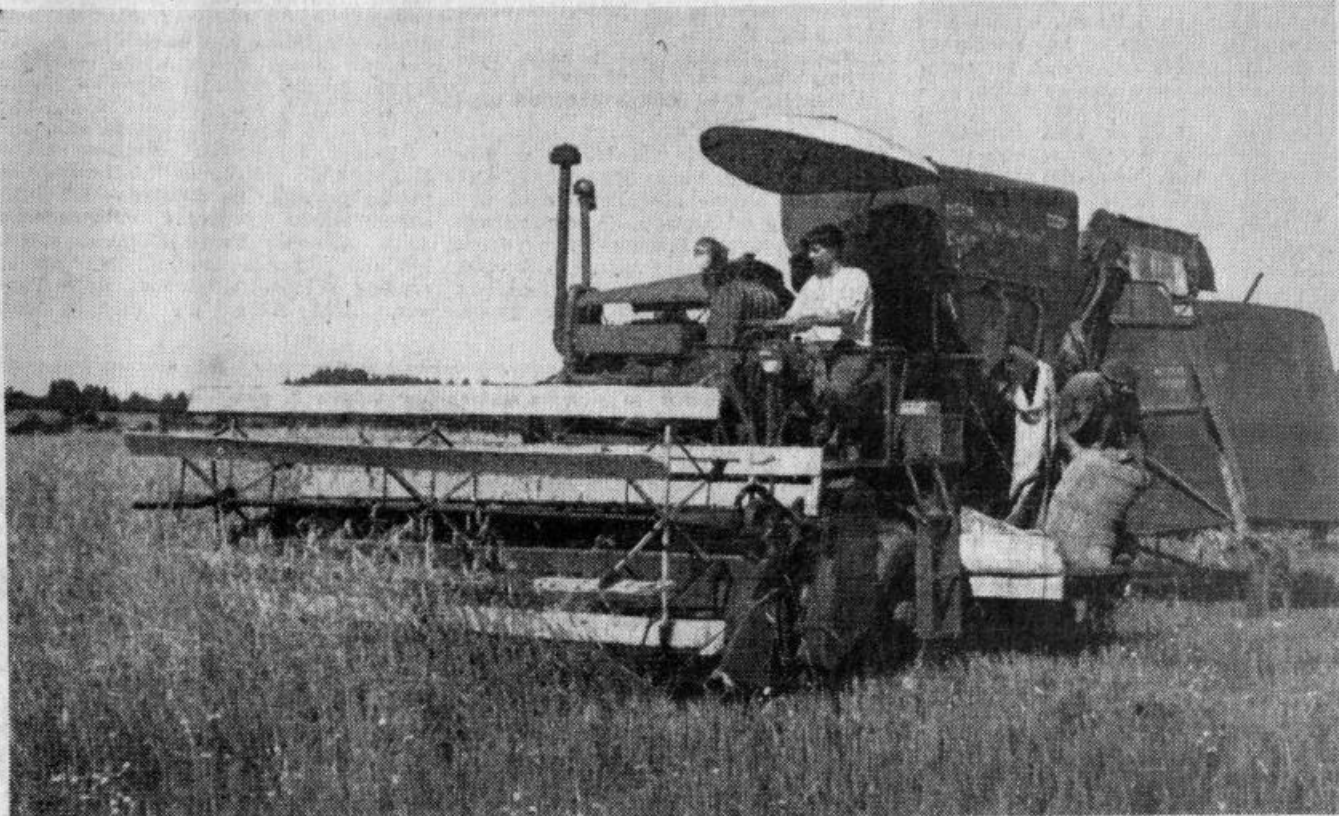
Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1950. G.

13. AUGUSTĀ

Nr. 33 (291)

Pašgājējs kombains «C-4» novāc ziemas rudzus Staļina vārdā nosauktajā kolchozā Talsu rajonā. B. Vdovenko uzp.

Miera kūlums

V. KALPIŅŠ

Pār zemi, savus zeltainos augļus rādīdams, iet rudens. Smago, piebriedušo graudu svars liec lejup rudzu vārpa steldzinot, aizkavējušos plāvējus. Medaini dzeltenas ligojas kviešu druvās, un līdzās tām, kā spēka un brieduma gaduš pārdzīvojuša vira galvā, tāds kā sirmums iezadziens miežu un auzu tīrumos. Desmitiem, pat simtiem hektaru lielās platībās katrs kolchozs šogad iesējis jaunās maizes tiesu. Skats apmaldās, meklēdams tām galu un malu. Būs maize, būs bagātība un laime!

Pienācis 1950. gada rudens. Ar to noslēdzas liels darba cēliens, ko vēl pēc gadiem un gadu desmitiem atcerēsies ar vārdiem — Staļina pēckara piecgade. Visi norisinās atbilstoši mūsu plāniem un nodomiem: platības, ražas, saistību termiņi. Un tomēr arī laukos saklausāma kāda jauna skaņa. Gan agrāk lauku sarunās un vēlējumos dzirdēta, tā pašlaik varenā spēkā skan pāri visai pasaulei.

Kad pagājušajā svētdienā uz valsts labības sabertuvi devās mūsu kolektīvā darba pionieri — «Nākotnes» kolchoznieki, uz viņu pirmajiem, vissmagāk krautajiem vezumiem lasījām lozungus: «Mēs negribam karu!», «Rokas nost no Korejas!» Kad dzirdam kolchozniekus pārrunājam šā rudens darbus, vienmēr viņu lēmumos saklausām siēdzienus: «Mēs novācam miera ražu! Darbs veicams ātrāk nekā pērn vai aizpērn! Zudumā nedrīkst aiziet neviens labības grauds!»

Jā gan — šoruden padomju zemes laukos novāc miera ražu. Pirmās dižā kūluma graudu straumes jau plūst uz valsts apcirknēm. Cīņa par maizi plešas ar katru dienu plašumā, īstenā darba patosā aptverdama aizvien jaunus kolchozus un padomju saimniecības rajonus, apgabalus un veselās republikas. Taj pievērsti visas pasaules skati un uzmanība.

Laudim, kam plecos ne viens vien gadu desmits, ar šo rudens posmu lauku darbos kopš bērnu dienām saistās savi nemainīgi priekšstatī un atmiņu ainas. Toreiz no pus pagasta pie bagātā budža ierādā viri ar zirgiem, lai viņa «dampi» un kūļēju nogādātu vajadzīgā vietā. Kliegdami, brēkdami, nabaga lopīņus vārdiem lamādami un pātāgam plūnīdami, viņi veda smazās mašīnas pa lauku ceļiem no viena pagasta gala uz otru. Tilti ielūza un žogi gāzās tais vietās, kur pāri gāja šīs braucienis. Visas apkārtnes akmeņi palika dzelzs riteņu pēdās. Un tas bija tikai kulšanas sākums...

Vēl rudenīgo naktī migla vāļiem klāja zemi, kad svīlēs jau aicināja kūļējus darbā. Vairākas dienas no vietās sviedri tur lija aumajām. Pat mazais ganiņš netika sveikā cauri. Tā-

dās reizēs govīs sadzina aplokā, bet pašam tāpat vajadzēja rauties vaiga sviedros pie pelavām, uz sāimu kaudzes vai kur citur.

Vēlāk budzis gan iegādājās pašgājēju lokomobili un pagasta zirgus viņš varēja aizstāt ar savu traktoru. Bet par to tad atkal bija cita runāšana un cita maksāšana. Pārējais palika pa vecam: vispirms plāva, tad savēda šķūņos un gaidīja kulmašīnu, beidzot kūla un tikai tad tika pie jaunās maizes.

Rudenīgu Latvijas dabas ainavu mēs vēl šodien lāgā nestādāmies priekšā bez labības statiņiem noklātiem laukiem, bez vezumiem, kur katru kūlīti uzdod augšā un novieto vajadzīgā vietā cilvēka muskuļu spēks, bez atvērtām šķūņā durvīm, kurās kā melna čūska ielokās dzensiksna. Tāda šī aina aprakstīta latviešu literatūrā, sākot ar klasiķiem un beidzot ar padomju laikā radītiem darbiem, tādu to attēlojuši gleznotāji savās gleznās, kuras skatām gan muzejos, gan mākslas skolu audzēkņu darbu izstādēs.

Plāvēji, statīņi, kūļēji — bez tā neiztika tēvi un tēvutēvi. Ar to pašu vajadzēja sākt arī kolchozniekiem, izejot pirmajās kopīgā darba gaitās. Melns darbs, balta maize; zemīte bez sviedriem augļus nedod — tā un līdzīgi vēl šodien prāto viens otrs no viņiem, pavissam nemanīdams, ka pašos pamatu pamatos sāk pārveidoties viņš pats, viņa darbs un arī mūžīgā rudens lauku ainava. Ne vairs tālās un siltās zemēs, bet tepat dzimtajos kolchozos un padomju saimniecībās savu uzvaras gājieni sācis jauns laikmets. Tā ir viena no tām revolūcijām, bez kurām komunismu neuzcēl.

Kā strazduļēnu bars, todien Jelgavas rajona kolchoza «Sīrpis un āmurs» zēni iespurdza lielā ruzdu druvā. Barīņos vien viņi sēdēja uz svaigo salmu kaudzēm. Drošākie kā skudras bija apļipušī lielajā mašinai, kas nu jau otro dienu bija viņu uzmanības centrā. Pārējos kolchoza laudis te neredzēja. Tie bija aizņemti citos darbos. Vienīgi cēla gājēji, kam iznāca doties šaj vietā garām, labprāt pagriezās pārī plāvām un grāvjiem, lai savām acīm redzētu: kā tad tas kombains īsti strādā?

Jauna ir šī mašina — Tulas strādnieku prasmīgo roku auklējums. Jau pa gabalu uz tās salasāms izlaiduma gada skaitlis — 1950. Tajā apvienots viss tas, ko vien cilvēks no tāda milzeņa var vēlēties. Kā mūris tās spārnus priekšā slejas rudzu druva, bet pēdās paliek līdzinī nokopts lauks ar pārcēlās rindās, blakus citu citai saliktām salmu kaudzēm.

Jauns ir arī Jelgavas MTS kombain-

neris Zigfrīds Trusis — jauns gados un darba pieredzē. Sesto hektaru viņš apstrādā savā mūžā. Sasprindzinājums un uztraukums jaušams viņa skatienā. Un kā arī nē? Laiku pa laikam te ierodas pat kolchoza laukkopju brigadieris. Viņa vērigā acs saredz katru zemē pamestu vārpu, katru graudu, ja vien tāds būtu atrodams salmu kaudzēs. To pašu dara arī Trusim nepazīstamie laudis, kas sapulcējušies pavērot viņa darbu. Pat mazā māsiņa kopā ar vecmāmiņu atnākušas no četrus kilometrus attālais Jelgavas — palūkoties, kā tad lielajam brālim iet.

Un iet viņam varen labi. Kūlums tīrs, zudumu nekādu, arī ātrums apmierinošs. Laiku pa laikam tikai atliek apturēt agregātu un pamāt uz pajūga sēdošajam kolchozniekam. Tas veicīgi piebrauc, un vienā mirklī pajūgs pilns spožu graudu. Arī šī aizkavēšanās tikai pagaidām. Drīz viņi iemanīsies visu padarīt mašīnu neapturot.

Kā varens kūģis lielajā labības laukā peld kombains. To apkalpo divi cilvēki — kombainieri un viņa palīgs — kolchozniekiem. Stundās viņi abi padara to, kam agrāk būtu vajadzējis desmitiem cilvēku, dienu un nedēļu. Un vai tad to maz var saukt par labības novācšanu vecajā nozīmē? Klusi, vienmērīgi dzied spēcīgais motors. Tas paklausīgi seko katram sava vadītāja rokas mājienam. Ar glūzi nemanāmām roku un kāju kustībām paceļas un atkal nolaižas veseli agregata mezgli. Prāts, zināšanas, izmaņa — lūk, kas vajadzīgs kombainierim! Pārējo padara mašina, ar kuru spēkiem mēroties nespē neviens, pat visstiprākais vīrs.

Arvien plašāk plešas noplautā lauka daļa. Arvien vairāk sarūk nenokoptais gabals. Te nav liekusies neviena cilvēka mugura, te nav nolijusi neviena sviedru lāse. Bet gaudi jau kolchoza klētīs. Vai tas nav brīnums, vai tas neatgādina pasaku?

Mašina atbrīvojuši cilvēku. Mašina devusi viņam milza spēku. Mašina ļāvusi tam aizsteigties priekšā laikam un pārvarēt vislielākos plašumus. Bet mašina arī kategoriski prasa, lai atbilstoši tam jaunajam, kas ar tās parādīšanos atklājas dzīvē, tiktu pārveidota arī pati dzīve. Tas ir cilvēces attīstības nepārkāpjams likums, kas spēkā arī šeit — kolchoza tīrumā.

Grūti pēc katriem piecdesmit sešdesmit metriem grozīties pa labi un kreisi, uz priekšu un atpakaļ. Mazinās ātrums, nevar strādāt ar pilnu jaudu, — saka kombainieris.

Viņam taisnība. Gan pagājušajā rudenī šis kolchozs pirmo reizi apšējis kopus laukus. Tomēr palikuši vecie grāvji un ežas. Citā vietā nav izcirsti arī krūmu puduri, kas savā laikā li-

Turpinājums 3. lappusē

V. Janševska gleznas «Izcilā slaucēja M. Lazdiņa» reprodukcija

Par igauņu literatūras vēsturi un tās buržuaziskajiem falsifikatoriem

1.

Ar milzīgu prieku un lepnumu igauņu tauta sagaidīja vēsturisko desmito gadadienu kopš padomju varas nodibināšanas Igaunijā. Pagājuši tikai desmit gadi, bet šķiet, ka veseli gadsimti atdala tagadējo, Padomju Igauniju no agrākās Igaunijas, ko verdzina puskolonālā atkarība no imperialistiskajām valstīm un savas tautas nacionālās intereses nodevās un par Volstrita un Sitijas sulaiņiem kļuvis ekspluatatoru šķiras. Igaunijas īstenais salmiņš — darba tauta — strādnieki, zemnieki, inteliģence — nevarēja samierināties ar karojošā imperialisma vergu un algotņu stāvokli, ko tai bija sagatavojis buržuazija un, noslaucot no ceļa dzimtenes nodevējus un iztirgotājus, izteica savu patieso gribu vēsturiskajā pievienošanās aktā Padomju Savienības lēlajai, brīvajai, brālīgajai tautai saimē. Ar šo aktu igauņu tauta nodrošināja savu valstisko vienotību un brīvību, savas kultūras uzplaukumu, savu vēsturisko nākotni.

Stalīna Konstitūcijas saulē Igaunija uzplaukt. Tās darbīgā tauta ar PSRS tautu brālīgo palīdzību, un pirmā kārtā ar lielās krievu tautas palīdzību, plaši izvērtusi socialistisko celtniecību un guvusi milzīgus panākumus visos savos materiālās un garīgās kultūras nozīdēs.

Nozīmīgi ir arī tagadējās igauņu daļliteratūras panākumi. Mūsu literatūra ir viena no jaunākajām padomju literatūrām. Bet pietiek, ja to salīdzina ar igauņu aizgāju literatūru, lai redzētu, cik tālu tā aizgājusi uz priekšu, cik augstu idejisku un māksliniecisku līmeni tā aizsniegusi. Buržuaziskajā Igaunijā tādas literatūras nebija un nevarēja būt. Tāda literatūra varēja rasties tikai padomju socialistiskajā augsnē, tikai Lēpina-Stalīna partijas visuzvarošo ideju dzīvošanā, iedvesmojošajā ietekmē.

Patiesīgi atspoguļojot igauņu tautas dzīvi, tās būtiskās izmaiņas, kas padomju gados notikušas ekonomikā, kultūrā, sadzīvē, pašā Igaunijas cilvēku psiholoģijā, igauņu literatūra ir izmainījusies, attīstījusies un ieguvusi jaunas, patiesi tautiskas literatūras īpašības. Tā ir kļuvusi par saturā socialistisku un formā nacionālu literatūru. Uz visiem laikiem aizgājuši mūžībā motīvi, noskaņas, temas, tipi un raksturi, kas kādreiz valdīja igauņu buržuaziskajā literatūrā. Kur ir tās buržuazijas laika literatūrai tik parastās temas kā ierašanās, neuzticības, konkurences, laimes neaizsniedzamības, pakļaušanās liktenim un tamlīdzīgas temas? Kur ir buržuaziskās sabiedrības literatūrai tik raksturīgā tipu galerija kā naudas dūzis, garīdznieks, skrandu proletariāts, pasaules un pus-pasaules dāmas, zagļi un slepkavas, spekulanti un muļiņi, dekadentiskie inteliģenti, avanturisti, sadisti un dievturi, bohēmiskie mākslinieki utt.? Tos jās tagad mūsu igauņu literatūrā vairs neatradīsim, tāpat kā jās tagad vairs neatradīsim pesimismu, misticismu, šovinismu, pagrimumu, lišanu uz vēdera buržuaziskās Eiropas priekšā — visas šīs tautai svešās noskaņas, kas piešķir noteiktu toni buržuaziskās Igaunijas literatūrai.

Padomju iekārtas nodibināšana Igaunijā nozīmēja dziļu lūzumu arī igauņu literatūras attīstībā. Radās ārkārtīgi izdevīgi apstākļi tās idejiskajam un mākslinieciskajam uzplaukumam. Tās priekšā atvērs Lēpina-Stalīna partijas ideju dīzenā bagātību krātuve. Padomju literatūra apbruņoja igauņu rakstniekus ar socialistiskā realisma metodi — visprogresīvāko daļliteratūras metodi. Daļliteratūras loma un nozīme tika pacelta tādos augstumos, par kādiem agrākajos, buržuazijas laikos rakstnieki nedrīkstēja pat sapņot. Komunistiskā partija aicināja igauņu rakstniekus kļūt par «cilvēku dvēseļu inženieriem» un kopā ar citām padomju literatūras nacionālajām vienībām radīt daļdarbus, kas patiesīgi attēlo padomju īstenību un audzina darba ļaudis patriotismu, mīlestību un uzticību Dzimtenei, komunismam. Šos lielos un godpilnos igauņu literatūrai uzstādītos uzdevumus igauņu rakstnieki risina, balstoties uz padomju literatūras idejiski mākslinieciskās pieredzes un pirmā kārtā izmantojot jo bagātu krievu klasiskās un padomju literatūras pieredzi, kurai ir milzīga auglīga iedarbība uz igauņu literatūras attīstību.

Bet vispirmā kārtā par saviem panākumiem igauņu literatūra pateicību parādā borševiku partijai virzītajai vadībai, stalīniskajai gādībai par mūsu literatūras idejisko un māksliniecisko izaugsmi, VK(b)P CK vēsturiskajiem lēmumiem ideoloģiskajos jautājumos. VK(b)P CK lēmumi orientēja mūsu rakstniekus svarīgākajos laikmeta jautājumos, noteica literatūras uzdevumus un attīstības perspektīvas, tajos visā stalīniskajā gudrībā un vienkāršībā izteiktas tās prasības, ko savai literatūrai uzstāda padomju tauta — komunisma cēlēja. Šie lēmumi ir palīdzējuši un palīdz igauņu rakstniekiem atbrīvoties no visa, kas viņu daļradē svešs un ievazāts. Tie māca viņiem cildenu daļrades idejiskumu, politisku mērķtiecību un audzina rakstniekus augstas prasības attiecībā uz literatūras idejiski māksliniecisko kvalitāti,

audzina rakstniekus ļēniski stalīnisko socialistiskā realisma, partijas-kuma, tautiskuma principu garā.

Partijas Centralās Komitejas vēsturiskie lēmumi literatūras un mākslas jautājumos noveduši igauņu literatūru līdz jaunai daļrades augšupejai. Izvērsušies igauņu vecākās paaudzes rakstnieku radošie spēki. Lielisks apliecinājums tam ir A. Jakobsona lūgas, kurās ārkārtīgi spoži izpaužas rakstnieka spējas dramaturģijā. Igaunju literatūrā radusies arī jaunu talantīgu rakstnieku audze. Viņu darbi par aktūālām laikmeta temām, kāds, piemēram, bija H. Leberchta stāsts «Gaisma Kordijā», raduši atzinību plašās lasītāju masās.

Mūsu progresīvie rakstnieki ar pirmajām padomju varas dibināšanas dienām sāka aktīvi piedalīties cīņā par socialistisko celtniecību. Viņu daļradē ir bijusi svarīgs faktors tautas masu komunistiskajā audzināšanā. Sevišķi liela loma bija šo rakstnieku darbiem, kas sarakstīti Tēvijas kara gados.

Latvijas Padomju rakstnieku savienības valdes 3. plenarā, kā referatā par kritikas stāvokli, tā arī tam sekojošās debatēs tika izteikta prasība, lai Rakstnieku savienības izdevumi plašāk iepazīstinātu savus lasītājus ar svarīgākajām parādībām kritikas laukā brālīgajās republikās. Konkreti tika norādīts uz igauņu padomju literatūras kritiķa M. Laosona lielu ievēribu guvūšo rakstu, kas atmaskoja dažas reakcionāras strāvas mūsu kaimiņu literatūras vēsturē un par kuru plašākām lasītāju masām Padomju Latvijā nav skaidra pārskata.

Laikraksta «Literatura un Māksla» redakcija atzīst, ka minētā prasība pareiza un atklāj tās līdzšinējā darba

Rakstnieki A. Jakobsons, M. Kerners, A. Alle, M. Rauds, O. Urgarts, E. Hirs, A. Kāls, A. Hints un citi ar savu daļradē iedvesmoja varonībai kaujās un darbā Padomju Armijas igauņu nacionālo daļu karavīrus un tūkstosiem igauņu, kuri, atrazdamies evakuācijā, varonīgā darbā kalināja uzvaru pār fašistiskajiem iebrucējiem. Šo rakstnieku darbi nonāca arī līdz tiem igauņiem, kuri bija palikuši uz laiku fašistu okupētajā Igaunijas teritorijā, iedvesva viņiem cerību drīzai atbrīvošanai un sauca cīņā pret okupantiem. Igaunju padomju literatūra pamatoti lepojas ar šiem darbiem, kas pilni dziļa patriotisma un kaujnieciska sašutuma un naida pret mūsu Dzimtenes ienaidniekiem.

Pēdējos gados par igauņu literatūras centrālo personu kļuvis jaunais padomju cilvēks, aktīvs komunisma celtņieks. Uz socialistiskā realisma metodes pamata radīdami jaunus darbus, kas cildina mūsu Dzimteni un tās lieliskos cilvēkus, igauņu rakstnieki arvien dziļāk un spilgtāk parāda īstenību tās attīstībā, jaunā cīņā pret veco, atklāj padomju sabiedrības virzošo spēku. Šeit pirmā kārtā jāatzīmē Augusta Jakobsona dramaturģiskie darbi «Dzīve citadelē», «Cīņa bez frontes līnijās», «Divas nometnes», kas kļuvuši pazīstami tālu aiz Padomju Igaunijas robežiem. Pilnīgi pamatoti tos var ierindot starp Vissavienības padomju dramaturģijas labākajiem sasniegumiem.

Asa cīņa starp jauno un veco un šī jaunā uzvara pār visu, kas savu mūžu nodzīvojis, bet negrib atdot vietu jaunajam, veido A. Jakobsona lūgu dramatisko konfliktu. Konkrētos mākslas tēlos Jakobsons pilnīgi pārliecinotī pratis parādīt pretrunu nesamierinātību starp socialismu un kapitalismu spēkiem, jebkādu kompromisu neesamību šķiru cīņā. Socialisma nometnes uzvaras likumsakarību Jakobsona darbi aicina padomju cilvēkus aktīvai cīņai pret atmirsto pasauli, pret buržuaziskajām paliekām apziņā, pret visu to, kas traucē mūsu īstenības attīstību un padomju cilvēku garīgo izaugsmi. Spilgts, patiesīgs padomju sabiedrības virzošo spēku, konkrēti — kritikas un paškritikas, darba ļaužu masu socialistiskās sacensības, kā celtniecības panākumu svarīgākā nosacījuma, attēlojums ir neapšaubāma stiprā puse arī A. Jakobsona jaunajā lūgā «Celtņieki», kas iznākušs 1950. gada sākumā.

Interesants darbs mūsu dramaturģijā ir arī Ādu Hinta lūga «Kurp eji, biedri direktor?». Šeit dzīvā un asā formā apgaismota problēma par vadītāja un kolektīva savstarpējām attiecībām.

Darba tema kļuvusi par vienu no vadošajām temām igauņu literatūrā. Socialistiskā darba patoss, padomju cilvēku radošās trauksmes skaistums raduši atspoguļojumu tādos sacerējumos kā J. Smūla poema «Zēnu brigāde no Jarvesu», D. Vārādi «Talka Lēne purvā», stāsts «Šachta dzīvo» un citi darbi no O. Tominga krājuma «Jaunie laudis». Ādu Hints savos «Darba cilvēku portretos», Rūdolfs Sirge stāstā «Skrūvēti» ar patiesu realismu parādījuši parasto padomju cilvēku dīzenumu, viņu cildeno morālo seju.

Igaunju rakstnieki arvien vairāk tuvojas dzīvei, ar saviem darbiem palīdz rīsināt aktuālas socialistiskās celtniecības problēmas. Šī lieliskā mūsu literatūras īpašība sevišķi spēcīgi un uz-

MAKSS LAOSONS

skatāmi izpaužas lauksaimniecības kolektivizācijas sākuma periodā Igaunijā, kad gandrīz vienlaicīgi presē tika publicēta virkne darbu, kuri atklāj igauņu lauku dzīves attīstības procesu padomju varas gados un patiesīgi zīmē igauņu zemnieku iestāšanos kolchozos, zemkopju darba organizēšanu un jauniem, socialistiskiem pamatiem. Starp šiem darbiem pirmā kārtā atzīmējams H. Leberchta stāsts «Gaisma Kordijā», kas kļuvis pazīstams visā Savienībā. A. Jakobsona drama «Mūsu dzīve» un Marta Rauda poema «Sādza aug» — pirmā igauņu poema par kolchozu temu, kas ir liels solis uz priekšu autora daļradē. Igaunju rakstnieku idejiski mākslinieciskās izaugsmes apliecinājums prozas novadā ir Eduarda Mennika kara stāstu krājums «Piecpadsmi soļi», Osvalda Tominga jauno stāstu krājums «Jaunie laudis», bet dzejas novadā — Deboras Vārādi, Ralfa Parves, Aira Kāla un vairāku citu

dekadences purvā. Veikli maskodamies, formalisma un kosmopolitisma piekritēji — kritiķi un literatūras zinātnieki N. Andrezens, P. Vidings, D. Palgi vārds deklarēja savu piekrišanu partijas lēmumiem literatūras un mākslas jautājumos, bet īstenībā šķietami marksistiskas terminoloģijas aizsegā savos rakstos un runās sagrozīja padomju literatūrzinātnes principus, izkroploja socialistiskā realisma metodi. Melīgā gaismā viņi nostādīja igauņu literatūras vēsturi, radīja jucekli teoretiskajos mākslas jautājumos un centās graut igauņu padomju literatūras labākos darbus. Tie bija viņi, kritiķi anti-patrioti, kas, pielietodami visneķītrākos līdzekļus, centās noslēgt ceļu uz sabiedrību A. Jakobsona lūgā «Dzīve citadelē», kura vēlāk ieguva Stalīna premiju. Tie bija viņi, kas visiem spēkiem pūlējās noklusēt un apbedīt (tas viņiem zināmu laiku izdevās) jaunā rakstnieka H. Leberchta darbu «Gaisma Kordijā», kurš stāsta par vislielāko un vissvarīgāko igauņu zemniecības kustību — no viensētas uz kol-

no pietnos trūkumus. Lai tos novērstu, sākam publicēt žurnālā «Družba Narodov» iespiesto M. Laosona rakstu «Par igauņu literatūras vēsturi un tās buržuaziskajiem falsifikatoriem», kas aptver tos galvenos jautājumus, ar kuriem pašlaik visvairāk nodarbināti igauņu padomju literatūras pētnieki un vērtētāji. Rodas pārliecība, ka b. Laosona daļjam domām un pārliecinotiem argumentiem bagātais raksts izraisīs atbalsi arī mūsu literatūras kritiķā, kur vēl nav līdz galam noskaidrotas dažas līdzīgās problēmas, ko pareizi apgaismojis M. Laosons igauņu padomju literatūrā.

chozo dzīvi. Arī H. Leberchta darbs izpelnījās Stalīna premiju. Bet savus galvenos triecienus viņi izdarīja no literatūras zinātnes pozīcijām, kuras novadā viņi bija stingri iesēdušies, noorganizēdami savstarpīgu atbalstu un neļaudami darboties jauniem padomju zinātniekiem. Mācības grāmatās un līdzekļos, igauņu literatūras vēstures hrestomatijās viņi levazāja pseidozinātniskas koncepcijas, kas dezorientēja mūsu inteliģenci un jaunatni. Cīnīdamies par savu beidzamo ideoloģisko pozīciju saglabāšanu Padomju Igaunijā, šie igauņu buržuazisko nacionalistu pētnieki, pielietojot veiklu frazeoloģiju, centās ļēniskās literatūras zinātnes partējoskus principus aizstāt ar buržuazisko teoriju par «vienoto plūsmu» literatūrā. Potēdami buržuaziskās «vispārgauņiskuma», «nacionālās vienotības» utt. teorijas, viņi rūpīgi slēpa šķiru cīņu igauņu tautas dzīvē, maskēja ideoloģiskās cīņas esamību igauņu literatūrā. Sagrozot ļēniskos konstatējumus par kultūras mantojumu, viņi centās uzspiest padomju rakstniekiem, igauņu padomju inteliģencē kā «klasisku paraugu» igauņu buržuaziskās literatūras dekadentiskos, formalistiskos «sasniegumus».

Socialistiskās kultūras celtniecībā partija vadās no Lēpina un Stalīna ģenijālajiem norādījumiem par kultūras mantojuma kritisku apgūšanu. «Proletariskajai kultūrai jābūt to atzīņu likumsakarīgai attīstībai, kuras cilvēce izstrādājusi kapitalistiskās sabiedrības, muļiņnieku sabiedrības un ierēdņu sabiedrības jūgā», teica Lēpina (no runas Krievijas Komunistiskās Jaunatnes savienības III Viskrievijas kongresā). Kritiķi apgūstot cilvēces pagātnes kultūru, attīrot to no visa ekspluatatoriskā un antizīnātniskā, padomju kultūra pieņem un turpina attīstīt tos patiesi demokrātiskos un socialistiskos elementus, kas saglabājušies iepriekšējo laikmetu kultūrā.

Partija cīnās pret nacionālo nihilismu kultūras un mākslas jautājumos un māca mūs turpināt un attīstīt nacionālās kultūras labākās tradīcijas, kritiski pārstrādājot un izmantojot visu vērtīgāko, kas bijis pagātnes kultūrā. Ceļot igauņu padomju kultūru — socialistisku saturā un nacionālu formā, igauņu tauta pievērsās savām nacionālajām tradīcijām, tam progresīvajam, kas ir viņas literarajā mantojumā. Labākie igauņu agrākās literatūras sasniegumi, tās demokrātiskie un socialistiskie elementi iemiesoti folklorā, kritiskā realisma literatūrā un proletariskos rakstnieku — igauņu padomju literatūras tuvāko priekšteču daļradē.

Loti bagātā Igaunijas folklorā asj un spilgti atspoguļo mūsu tautas brīvības mīlestību un cīņu pret apspiedējiem. Folkloras brīvību mīļājas tradīcijas, tās motīvi un temas bija poētiskais pamats XIX gadsimta igauņu apgaismotājiem, pirmajiem buržuaziskās nacionālās kustības vadītājiem F. Felmanam (1798.—1850.) un F. Kreivaldam (1803.—1882.), kad viņi sastādīja igauņu nacionālo epu «Kalevipoegs». Folkloras tradīcijas iedvesmoja arī turpmākā perioda rakstniekus. XIX gadsimta beigās Igaunijā vadošu stāvokli ieguva rakstnieki realisti Juhans Līvs (1864.—1893.), Eduards Vilde (1865.—1933.), Ernsts Petersons-Sergava (dzim. 1868. gadā).

Daudz mācīdamies no krievu klasiskajiem realīstiem — Turgeņeva, Gogoļa, Tolstoja, šie rakstnieki centās patiesīgi apgaismot galvenās problēmas un pretrunas savā laikmetā ar to raksturojošo zemniecības noslāpošanos, rūpniecības izaugšanu, proletariāta rašanās un šķiru cīņas saasināšanos Igaunijā.

Veselu galvu augstāk par citiem kritiskā realisma pārstāvjiem XIX gadsimta nobeiguma un XX gadsimta sākuma igauņu literatūrā pacēlās Eduards Vilde. Jau 1896. gadā savā romānā «Uz auksto zemi» Vilde spilgti atspoguļoja šķiru cīņu igauņu laukos un ar dziļu līdzjutību parādīja lauku proletariāta beztiesiskumu un nabadzību. Rūpniecības proletariāta dzīvi kapitalistiskā pilsētā Vilde patiesīgi aprakstījis romānā «Dzelzs rokas» (1893.).

Šā gadsimta sākumā viens pēc otra iznāca trīs lielā Vildes vēsturiskie romāni: «Machtras karš» (1902.), «Kā Anijas viri gāja uz Tallinu» (1903.) un «Pravietis Maltsvets» (1906.). Šaj Vildes vēsturiskajai triloģijai, kura plaši apgaismoja igauņu zemnieku cīņu par savām tiesībām un brīvību, bija milzīga ietekme uz igauņu literatūru, un tā ievērojami sekmēja revolucionāro noskaņu pieaugumu visos igauņu darba ļaužu sīņos pirms 1905. gada revolūcijas.

Vēsturiskā triloģija bija Vildes daļradē kulminācija. Viņa turpmākie darbi ievērojami cietā no dekadentiskā nogrupējuma «Jaunā Igaunija» ārdošajām ietekmēm, kurām Vilde savā daļradē mēģināja pretoties, bet kuras viņš nespēja pieveikt līdz galam. Ar saviem labākajiem darbiem, kuri realīstiski parādīja revolūcijas tuvošanos, Vilde palīdzēja igauņu darba ļaudīm skaidrāk izprast vēstures gaitu, iedvesmoja tautas masas aktīvai cīņai par labāku nākotni.

Vildes daļradē bija igauņu kritiskā realisma virsotne un kļuva par nopietnu skolu progresīvajiem igauņu rakstniekiem. Dziļā tuvība saista igauņu padomju literatūru ar Vildes literāro mantojumu, kas daudzējādā saglabājis nozīmību arī mūsu laikam.

Sekojojot ļēniskajai mācībai par divām kultūrām katrā nacionālajā kultūrā, igauņu padomju literatūra neatstāj neievērotu visu to progresīvo, kas ir arī citu agrākās Igaunijas rakstnieku daļradē, kritiķi apgūst viņu literāro mantojumu, pieņem tās demokrātiskos un socialistiskos elementus, rūpīgi atsijā tos no reakcionāriem elementiem, atmasko šo rakstnieku darbos sastopamās mums svešās pasaules uzskata izpausmes. Piemēram, atzīstot ievērojamā igauņu XIX gadsimta sabiedriskā darbinieka K. R. Jakobsona (1841.—1882.) galvenās darbības progresīvatī, viņa nopelnus, cīņā pret feodalisma atliekām, borševīki vienmēr ir atmaskojuši liberāli reformistiskās īpašības šā rakstnieka politiskajā darbībā. Ne viss var tikt atzīts par vērtīgu arī A. H. Tamsāres daļrades mantojumā, kur līdztekus realīstiskiem darbiem var atrast arī citus, kuros šis rakstnieks nesīs mēsliņus reakcionāriem strāvotājiem.

Vis progresīvāks, kas ir, piemēram, tādu XIX gadsimta kultūras darbinieku un rakstnieku kā F. Felmana, F. Kreivalda, Līdijas Koidulas (1843.—1886.) darbībā, rod pozitīvu novērtējumu, un tam ir liela loma tautas masu audzināšanā patriotisma garā un mīlestībā uz Dzimteni. Tēvijas kara grūtājos pārbaudījumu dienās ar lielu spēku no jauna skanēja XIX gadsimta pazīstamo rakstnieku L. Koidulas un E. Bornhes patriotiskie darbi, kuri iedvesmoja igauņu tautu cīņai pret vācu iebrucējiem.

Bet ne par šīm igauņu kultūras nacionālajām tradīcijām, ne par šo lielisko pagātnes literāro mantojumu rūpējās kritiķi, kosmopolitiskie, buržuaziskie nacionalistiskie uzskatu pārstāvji un literatūrzinātnieki, kā Andrezens, Vidings, Palgi un viņu pavadā ejošais kritiķis E. Pells. Viņu vēsturiski literārā «darbība» bija virzīta uz to, lai aizkavētu agrākās igauņu literatūras progresīvo tendenču un demokrātisko elementu atklāšanu un uzspiestu igauņu tautai par mantojumu tādu buržuaziskās Igaunijas literāro nogrupējumu kā «Jaunā Igaunija», «Siuru», «Tarpīta» dekadentisko un pagrimu literāro produkciju. Līdz pieņemam laikam šie kritiķi un literatūrzinātnieki centās noklusēt un degradēt igauņu tautas dzeju, agrākās Igaunijas kritiskā realisma un proletariskās literatūras sasniegumus, nolēgt krievu literatūras dzīvošos ietekmi uz igauņu literatūras attīstību. Viņi parādīja ne mazums veiklības, lai igauņu buržuazisko reakcionāro literatūru paglābtu no marksistiskās analīzes un sētu prātos melīgo priekšstatu par šīs literatūras šķietamo augsto idejiski māksliniecisko kvalitāti. Par progresīvam parādībām pagātnes literatūrā viņi dēvēja tādas literārus darbus un tādas literārus nogrupējumus, kuriem īstenībā nav bijis nekādas vēsturiskās progresīvas lomas un kuri ne nieka nepalīdz padomju cilvēku audzināšanā patriotisma garā. Gluži otrādi, šie darbi ir kosmopolitisma indes piesātināti un paūz reakcionāro buržuazisko ideoloģiju tās vispretīgākajās izpausmēs (rasisms, šovinisms, zooloģiskais individualisms un pesimisms).

Turpinājums nākamajā numurē

MIERS UZVARĒS KARU!

Miera kūlums

(Turpinājums no 1. lapa pusē)

dzīgi dzelze sienai atšķira divu kaimiņu laukus. Ši tīri ārējā veco laiku palīka, kam, šķiet, nav nekādas sevišķas nozīmes, tomēr ļoti traucē strādāt pa jaunam. Tā jālikvidē, un jo ātrāk — jo labāk.

— Kaut varētu vismaz kādu kilometru taisni braukt. — prāto kombainieris.

Viņa ikdienas pieredzē dzimusi doma tūlīt sasauca, ar to lielo pavērsienu, kas, partijas izraisīts, notiek mūsu kolchozu dzīvē. Arī kombains prasa sīko kolchozu apvienošanu, lielu, spēcīgu saimniecību radīšanu. Šī prasība sakņojas pašā dzīvē un ir dzīves nepieciešamība radīta.

— Posts ar tik netīru labību, —

norūc kombainieris, pamezdamis niknu mirkli uz brigadiera pusi. Un tiešām — lai aprītu prāvos nezāļu kušķus, kas šur un tur gadās ceļā, mašīnas gaita jāpalēnina. Laukiem jābūt tīriem, vienmērīgi noaugušiem. To prasa kombains, un tas jāpadara brigadierim un viņa laudim.

Mēs stāvam tīrumu vidū, kurus arušas un apsējušas MTS mašīnas. Tagad, it kā rotājamies, kombaini tos arī novāc. Kolchozs devis sēklu, kolchozs saņem izkuļtus graudus.

Tiesa — ne visur vēl šī kārtība ir vienīgā un valdošā. Vēl jau pietiek ko norauties arī cilvēkiem. Bet drīz, pavisam drīz tas tā neapšaubāmi būs. Cilvēks vadīs, uzraudzīs un labos dabu, mašīnas, ūdeņu un vēja spēkus. Tas būs viņa vienīgais un galvenais darbs.

Pār vietām vēl nelīdzenaļiem un grāvju izvagotajiem Padomju Latvijas laukiem, nikni iedūkdamiem, sīd kombaini. Tos skatot, neviļus nāk prātā salīdzinājums ar tanku. Kombains — gudrā un spēcīgā mašīna, cilvēka roku vadīta, veic varonardbus cīņā par mieru. Un līdzīgi tam, kā kara laukos padomju tanki atnesa tautām laimi un brīvību, tā tagad, imperialistisko agresoru apdraudētā miera dienās, padomju traktori un kombaini mūsu Dzimtenes bezgala plašajos laukos dzied to pašu dziesmu mieram, laimei un brīvībai.

Bagāts pienācis rudens, bagāts būs gads. Līst graudu straumes kolchozu apcirksos, pildās valsts labības klētis. Tas miera kūlums, tā staliniskā uzvaras raža!

Dzīve pieder mums*

Es redzēju pie sevis Kariņā, kā pa spēcīgo upju strauimi, pāri mežonīgām krācēm veda mašīnas lauku elektriskajai spēkstacijai uz visattālāko ciematu, kur agrāk nebija nekādu mašīnu. Jau nīši svētku tērpos ar dziesmām sagādāja laivas. Laukumā deļoja kadriju — mūsu nacionālo deju.

Bērni, pukes un jaunceltņu sastatnes grezno mūsu zemi. Mēs neceļam jaunās ēkas tāpēc, lai tās atkal tiktu sagrautas drupās. Mūsu mātes audzina savus bērnus, lai viņi dzīvi vērstu vēl daudz skaistāku.

Vai pasaules tautas prātis saglabāt par tik dārgu maksu iegūto mieru? Šis jautājums vienādi tuvs godīgam valsts darbiniekam un mājsaimniecībai, ģenerālim un arājam, visāda vecuma un visu profesiju laudim.

Amerikāņu barbari draud ar atoma bumbu bērnam un sirmgalvim, dārzim un bērnu silēm, jaunceltņiem un senatnes pieminekļiem, draud tagadnē un nākotnē. Vai pieļaus tai sprāgt un apšākt pasauli asinīm? To tagad izšķir tautas.

Miera noņemte tagad uzsākusī cīņu ar kara noņemti. Nav jābūt pareģotājam, lai pateiktu šīs cīņas iznākumu. Kā bija agrāk, tā būs arī tagad. Padomju tauta uzceļusi Magnitogorsku un iznīcinājusi vistīprākos fašistu dzelzs betona nocietinājumus, savaldījusi vareno Dņepru un satricinājusi hitleriešu krematorijas dzīvi cilvēku sadzīvēšanai, vilkus caur taigu šosejas un dzelzceļus un iznīcinājusi fašistu bruņotās kolonas uz viņu pašu kara ceļiem.

Volstrīta kara avanturistu bandai briesmīgāks mūsu mierīgais darbs nekā mums karš. Kad viņi ar lielu trokšni reklamēja barbariskā ieroča — atombumbas izmēģinājumu Klusā okeāna salās, Volstrīta tirgūni cerēja mūs iebiedēt. Neizdevās! Bet kad Sibīrijas taigā atskanēja sprādzieni, kas palīdzēja mierīgai celtniecībai, tad pats Amerikas Savienoto Valstu prezidents Trumens pasaules presē sāka kaut.

Mēs, celtniecības radošā darba pacēlumā, esam aizmirsuši pasekot ziņojumiem par to, kas noticis ar kazām, kuras amerikāņu ģenerāļi svinīgi aizveda uz Klusā okeāna salām kā atoma bumbas dzīvo upuru šī ieroča izmēģinājumu laikā. Bet Trumens, bez šaubām, jutās daudz sliktāk par tām kazām, redzot, ka pasaule nav sabijusies un nemetas ceļos. Nē, nav sabijusies! Taisni otrādi, ķiniešu tauta aizdzina Čan Kai-ši kopā ar amerikāņu padomniekiem, automātiem, tankiem un košļājamo gumiju. Rietumos vācu tauta radīja Vācijas demokrātisko republiku. Visas tautas demokrātijas valstīs arvien tālāk un tālāk iet pa ceļu, kas tās tuvinā socialismam.

Volstrīta bankjēri nav pareizi aprēķinājuši arī spieģu pārdošanas tirgu. Tiesa, spieģiem un nodevējiem cenas nav augstas. Tito, Raiķis un Kostovs sevi pārdevuši par dolāriem, Tanners ir ar mieru pārdot, vairāk nekā tam ir, par amerikāņu cigaretēm. Nodevēji un spieģi, kuri gadu desmitiem mitinājušies mēslu kastēs, izvilkti dienas gaismā. Grūti būtu ticams, ka kosmopolīts Oskari Tokois, pēc izcelšanās somas, kas 1918. gadā aizbēga no Somijas, bet pēc tam pārdevās angļiem, varētu vēl kādam noderēt. Bet tagad viņš, vecuma dienās iemantojis treknu vēderu, izpilda veikla sakarnieka grūtos pienākumus, kalpodams Volstrīta un somu reakcionāro aprindu sakaru uzturēšanai.

So sarakstu var vēl papildināt ar kādu somu spieģu un nodevēju Arvo Tuominenu, kas pazīstams ar savu gatavību nodot ikkuru un par katru cenu. Kādreiz viņš izlikās par komunistu, pēc tam nodeva komunisma lietu; kalpoja vācu gestapo, pēc tam piekrāpa savus saimniekus; kalpoja vismelnākajām somu reakcionāru aprindām, pēc tam no tiem pāri Botnijas jūras līcim aizbēga uz Zviedriju. Pēc visa tā varētu domāt, ka viņš nav pat virves vērts, lai to pakārtu. Bet Tuominens tomēr noder Volstrītam. Tagad viņš, pēc savu jauno saimnieku pavēles, ap-

gādā reakcionārās somu avīzes ar melu rakstiem, kas vērsti pret Padomju Savienību un tautas demokrātijas valstīm.

Visi dolāri, cigaretes, pusdienu maltītes, olu pulveris un košļājamā gumiņa, ar ko Volstrīta bankjēri baro savus spieģus, nedos viņu iecerētos panākumus. Bulgārijas, Ungārijas un citu tautas demokrātijas valstu demokrātijai arvien vairāk padziļinās. Arī somu tauta pacēlusī savu balsi pret karu.

Kad cilvēks slīgst staigā purvā, viņš ilgāk var elpot tad, ja mierīgi stāv uz vietas. Kāju un roku raustīšana tikai tuvinā viņa galu. Volstrīta kungļi nezina šo vērtīgo gudrību, kas zināma ikkuram karelim. Viņu trūkums jau pārsniedz visas iespējamās robežas. Ar atoma bumbu viņiem vēl nepietiek. Viņiem vajadzīga ūdeņraža bumba, bakterijas un tāda viela, kuras divi simti gramu spēj noindēt visu cilvēci. No nejdzīgiem kliezējiem, kas skaidri liecina par prāta zaudēšanu, viņi pārgājuši uz darbību.

Mūs, kareļus, kas dzīvo lielā attālumā no korejiešu tautas, tuvinā viņiem cilvēka sirds, kas daudz stiprāka un jutīgāka par telegrafu un radio. Amerikāņu lidojošie cietokšņi, viņu artilērijas šāviņi, reaktīvās lidmašīnas, bakterijas un dolāri, apmelojumi un nodevība, izvirtība un laupīšana spēj vienīgi iznīcināt. Volstrīta nekad neizgudros to, kas tuvinā cilvēkus, tautas, cilvēci, — cenšanos pēc miera un draudzības. Ar to jo stiprāka miera noņemte, ka mums ir sirsnīgas saites, tautu savstarpēja mīlestība un draudzība. Ka mēs iūtam blakus līdzinātājam elkonī kopīgā cīņas frontē pret agresoriem. Jā — tas ir varens ierocis! Avangardā cīņā par mieru soļo visgrūtākās cīņās un darbā rūdītā padomju tauta, to ved uz priekšu bojševiku partija, lielais miera karognesējs biedrs Stajns.

Anti Timonens,
Padomju miera komitejas loceklis, Kareļu-somu PSR Rakstnieku savienības priekšsēdētājs

TAUTU BRĪVĪBAS ZVAIGZNE

VED CILVĒCI CIŅĀ PAR MIERU!

M. Vitoliņa plakāts

Bruno Saulītis

MIERA CELTNIĒKS

Visur sastatnes, siporekss, java, — Blakus ķieģeļim ķieģeļis gulst...
Tā ir šodienas Jelgavas slava,
Tas ir celtnieku jaunrades pulss.

— Grūti šodien ir ķēllī dot citam,
Grūti aiziet no darba un rīmt, —
Dēls man kaujā par Jelgavu krita,
Jauna dzīve lai spētu te dzimt.

Un kad vakars no Lielupes pienāk,
Goda plāksne pie jaunceltņes teic:
Divsimt piecdesmit procentu dienā
Mūrnieks Valdemārs Apinis veic.

Kā var palikt pie malas un klusēt,
Kad no Temzas un Hudzonas tie
Pāri pilsētām Korejas pusē
Liesmu vērpētēm plosīties liek!

Dienas paiet, un mēneši krājas, —
Kur caur drupām te veda reiz ceļš,
Draugu saimē nu skolas un mājas
Kuro gadu jau Apinis ceļ.

Tautu vārdā mēs sakām tiem: — Pietiek!

Laupīt brīvību nedrīkst neviens!
Mieru sargājot, pirksti šie cietie
Trijas normas veiks dienā arvien.

Sirma galva un mugura līka,
Tikai rokas, — tās negurst nekad.
— Vai nav grūti? — ja pajautāt tīkas,
Skarbu balsi viņš atsaka tad:

Un uz sastatnēm gluži kā kaujā
Valda cīņas un uzvaras pulss,
Lai ik stundas, ik dienas jo straujāk
Miera celtnēs te ķieģeļi gulst.

Literatūras un Mākslas intervijas

Muzikas druvās kopēju jaunā maiņa

«Literatūras un Mākslas» līdzstrādnieks lūdz Latvijas PSR Konservatorijas direktoru prof. Jēkabu Mediņu informēt mūsu lasītājus par Konservatorijas darbu jauno mākslas darbinieku sagatavošanu un par Konservatorijas šā gada absolventiem. Publicējam šo sarunu.

Kā uzlabojies Konservatorijas audzināšanas un mācību darbs pēc VK(b)P CK vēsturiskajiem lēmumiem ideoloģijas jautājumos?

Partijas lēmumi ideoloģiskajos jautājumos, īpaši VK(b)P CK lēmums par V. Muradeli operu «Lielā draudzība», radīja spēju veselīgu pavērsienu mūsu Konservatorijas audzināšanas un mācību darbā. Ja arī neesam spējuši izpildīt visas mums uzstādītās prasības, tomēr varam droši teikt, ka pēdējos gados Konservatorijas darbs pārkārtots uz tādiem pamatiem, kas ļauj sagatavot apzinīgus, politiski nobriedušus un profesionāli pienācīgi izglītotus padomju muzikālos kadrus. Konservatorija vairs nav no sabiedrības nošķiries, šauru profesionālu interešu lokā ierāpīsties iestāde, kurā varēja sazelt apolītiskums, formalisms un citas padomju mākslai svešas un nepieņemamas tendences. Pašlaik Konservatorija cenšas dzīvot vienu dzīvi ar visu padomju tautu, savu audzināšanas un mācību darbu virza tā, lai izaudzinātu muzikas darbiniekus, kuri apzinās savus pienākumus tautas priekšā.

Varam minēt daudzus Konservatorijā realizētus pasākumus, kas palīdz paplašināt studentu redzesloku, izprast mākslas sabiedrisko būtību un lielo lomu visas tautas dzīvē. Te atzīmējams seminārs, kurā vecākais peda-

gogs V. Bāliņš nolasijs referātu «Kapitalisma vispārējā krīze», profesors V. Zosts — «Muzikas nozīme komunistiskajā audzināšanā» un doc. I. Kalniņš — «Buržuaziskās mākslas sairms».

Arvien plašāku vērību Konservatorijā gūst zinātniskais darbs. Asu cīņu pret zemošanos Rietumeiropas muzikas priekšā izvērtusi stīgu instrumentu katedra. Daudz vērības veltīts studentu iepazīstināšanai un mācību procesa papildināšanai ar izcilu krievu vijolnieku, piemēram A. Lvova, darbiem. Organizēti referāti un iztirzājumi par vairāku 18. un 19. gadsimta krievu vijolnieku un vijolbūvētāju dzīvi un izcilajiem sasniegumiem.

Kompozīcijas fakultātes docenti V. Utkins un L. Sveinika sastādījuši jaunu muzikas elementārteorijas mācības grāmatu. Šī ļoti vajadzīgā grāmata, kas balstās uz krievu padomju muzikas zinātnē izvirzītajiem principiem, ievērojami uzlabos teoretisko disciplīnu mācīšanu muzikas vidusskolās.

Vēstures katedras vadītājs prof. V. Muzaļevskis sastādījis hrestomātiju «Krievu klasiskās klavieru muzikāls materiāls», kurā sakopoti daudzi izcili vērtīgi darbi, kurus agrākos gados bija mēģinājuši noklusēt formalis-

tiski noskaņotie un Rietumeiropas dievināšanā iestīgušie muzikāli.

Mināms arī tāds pasākums kā pavašari notikusi, mūsu Konservatorijas vēsturē pirmā studentu zinātniskā sesija. Sesija, kurā izcēlās A. Krūmiņa referāts par latviešu tautas muzikālo folkloru un V. Sama referāts par latviešu revolucionāro muzikālo folkloru, bija nopietns pamudinājums studentu zinātniskā darba ceļāšanai.

Kā Konservatorijā izpaudās gatavošanās dziesmu svētkiem?

Dziesmu svētki, un jo sevišķi — gatavošanās tiem, ienesa Konservatorijas dzīvē veselīgu, sabiedriski politiski nozīmīgu aktivitāti. Svētku sagatavošanas darbā piedalījās visa koridžentu fakultāte. II fakultātes studenti bija rajonu virsdiriģenti, bet 37 studenti atsevišķu koru kolektīvu vadītāji gan Rīgā, gan republikas periferijā. Nemaz nerunājot par to, ka līdzdalība lielajos visās Padomju Latvijas darba jaušu svētkos nevar nepalik bez labvēlīgām sekām mūsu audzēkņu sabiedriski morālās apziņas tapšanā, padomju valsts pilsoņa pienākuma izpratnes izaugsmē, konkrētas darbs ar koriem svētku sagatavošanas periodā bija laba praktiska skola, kas krietni nostiprināja Konservatorijā gūtās zināšanas.

Sabiedriski politisko jautājumu izvirzīšana uzmanības deģpunktā, zinātniskā darba izvēšana un stingra pamatošana un padomju muzikas zinātnes jautājumā atzīmām, aizvien ciešākās saskars ar visas tautas dzīvi, tas viss kopā ir galvenajos vilcienos

tas jaunais, kas raksturo Konservatorijas mācību un audzināšanas darbu un atmosferu, kurā izauguši šogad Konservatoriju beigušie jaunie muzikas darbinieki.

Kādus jaunus māksliniekus šogad devusi Konservatorija?

Šogad Konservatorijai ir bijis lielāka izlaidums tās vēsturē — 36 absolventi. Muzikas kultūras druvā ienāk 9 jauni kora diriģenti — Diana Albiņa, Gaidīte Birzniece, Volfgangs Jaunzems, Andrejs Krūmiņš, Vilma Melnace, Emma Ore, Indra Rāvena, Annele Skromane un Arnolds Zvaigzne, 4 simfoniskie diriģenti — Mendelis Bašs, Marija Mediņa, Haralds Mednis un Edgars Tons, 6 vokalisti — Vilma Antipova, Velta Miezīte, Ārija Simšone, Ādolfs Sokolovskis, Zermena Vagnere un Ksenija Zelmene, 8 pianisti — Ausma Reinholde, Nikolajs Fedorovskis, Velta Forstmane, Mirjama Hazane, Georgs Lišins, Klāra Secena, Aina Vilnīte, Zenta Zarāne, 1 ērģelniece — Velta Hunchena, 2 komponisti — Kārlis Ādamsons un Teodors Tomsons, 2 vijolnieki — Aina Balode un Valērijs Kovaļenko, 1 altiste — Rita Steinberga, 1 trompetists — Zigurds Smits, 1 fagotists — Arvīds Resnis un 1 trombonists — Alberts Melnbārdis. Astoņi absolventi — D. Albiņa, A. Krūmiņš, V. Melnace, M. Mediņa, E. Tons, A. Simšone, V. Hunchena un A. Resnis Konservatoriju beiguši ar uzslavu.

Visiem jaunajiem muzikas darbiniekiem sagādāta viņu zināšanām un spējām piemērota nodarbošanās. Instrumentālisti darbošies Operas un baleta teatru un Radiokomitejas simfoniskajos orķestros. Atsevišķus dziedātājus angāžējusi Filharmonija. A. Simšonei un Z. Vagneri paredzētas izmēģinājuma debijas Operas un baleta teatrī. D. Albiņa un E. Tons paliek darbā Konservatorijā. A. Krūmiņš un Z. Zarāne izvirzīti uz aspiranturu Maskavas

Valsts konservatorijā. Lielākā daļa Konservatoriju beigušo turpmāk strādās pedagoģu darbu republikas perifērijas muzikas skolās.

Kas būtu sakāms par Konservatorijas turpmāko darbu?

Visas tas, ko šai sarunā esam minējuši, attiecas galvenokārt uz sasniegumiem un panākumiem. Bet mūsu darbā ir arī ēnas puses, trūkumi un neveiksmes, kas iespējami ātri novēršamas. Konservatorijas pašreizējā praksē lielākā kļūda ir koordinācijas trūkums starp atsevišķām katedrām. Daudzi pedagogi ir strādājuši atrauti no Konservatorijas vispārējā darba un pavisam aizmirsuši audzināšanas jautājumos. Šie mācības spēki nav ievērojami, ka mums nav jāaudzina kaut kādi «mākslinieki vispār», bet patiesi padomju mākslinieki, kuru interese un uzdevumi sasaistās ar visas padomju tautas interesēm un uzdevumiem. Līdz ar to ir bijuši nepieciešami zināmi pārkārtojumi pedagoģu sastāvā.

Konservatorija turpmāk vēltīs daudz uzmanības, lai nodrošinātu maksimāli ciešu sadarbību starp marksisma-lenīnisma katedru un pārējām katedrām, jo tieši šī sadarbība vissekmīgāk novērsīs mūsu līdzšinējā darba būtiskākos trūkumus.

Soruden Konservatorija uzņems 45 jaunus studentus. Jau notikuši uzņemšanas eksameni pianistiem un vokālistiem. Pirmie rezultāti liecina, ka pašlaik uz Konservatoriju nāk ievērojami labāk sagatavoti audzēkņi nekā iepriekšējos gados. Jau tagad redzam, ka muzikas skolas Rīgā un perifērijā iepriekšējā gadā panākušas ievērojamu darbu uzlabojumu. Tā jau ir nozīmīga garantija, ka turpmāk vērtīgāks kļūs arī Konservatorijas sniegums, ka nākamajos izlaidumos Konservatorija snēs dot arvien labāk sagatavotus muzikas druvās kopējus.

A. Puškina vārdā nosauktā Leningradas Akademiskā Dramas teatra viesizrādes

Stalīna premijas laureāts, PSRS tautas mākslinieks N. Čerkasovs Jānā Bargā lomā lugā «Lielais valdnieks»

N. K. ČERKASOVA MĀKSLAS TĒLI

Padomju skatītājs labi pazīst un mīl Stalīna premijas laureātu, PSRS tautas mākslinieku N. K. Čerkasovu. Demokrātiskā cīņā zinātnieka Poļežajeva tēls, ko Čerkasovs radījis filmā «Baltijas deputāts», deva māksliniekam pelnītu tautas atzīni. Tēlojot galveno lomu filmā «Aleksandrs Nevskis», viņš sagrauj buržuāzisko vēsturnieku radīto melīgo ieskatu, kas ievērojamo Krievijas patriotu centās pārvērst «svētajā». Varonīgā Aleksandra Nevskā tēls, kurš satricina vācu suņus brunniekus, kļuvis padomju skatītājiem par vienu no iemīļotākajiem. Filmās «Jānis Bargais» pirmajā seriālā Čerkasovs parāda ievērojamā valdnieka darbības progresīvo raksturu, viņa varoņu un mērķtiecību valsts reformu realizēšanā.

Līdztekus Krievijas valsts lielajiem darbiniekiem Čerkasovs savā mākslā atsedz Krievijas reakcionāro spēku ieliktnu nodevīgo lomu — tēlojot carveicu Alekseju filmā «Pēteris Pirmais».

Padomju tauta no visas sirds mīl savu lielo laikabiedru, padomju literatūras pamatlicēju Maksimu Gorkiju. Čerkasovs parāda dižo padomju rakstnieku un patriotu filmās — «Lēņins 1918. gadā» un «Akademīķis Pavlovs». Nesēn padomju skatītājs redzēja Čerkasovu izcilā krievu zinātnieka, radio izgudrotāja Aleksandra Stepanoviča Popova lomā, kurš vairojis mūsu nacionālās zinātnes slavu. Leningradā kino studijā «Lenfilm» beidz uzņemt jaunu filmu «Musorgskis», kurā Čerkasovs tēlos kritiķa patriota Stasova lomu.

Arī vienkāršie padomju cilvēki tēli nav sveši lielajam aktierim. Cilvēkus ar socialistisku apziņu, kuri aizrautīgi pilda savu darbu pienākumus, viņš radījis Levašova tēlā («Labu ceļu vaju») un Gromovā («Pavasaris»).

Čerkasova tuvākajos darbrades plānos — nodoms tēlot Maksimu Gorkiju filmā, kas būs veltīta lielā rakstnieka mākslinieciskai un sabiedriskai politiskajai darbībai, kā arī atveidot mūsdienu lielā dzejnieka Vladimīra Majakovska tēlu.

Uz Puškina vārdā nosauktā Leningradas dramatisma teatra skatuves Čerkasovs tēlo dažādus padomju cilvēkus; to skaitā: Beštanko A. Korneičuka lugā «Bankieris», strādnieks revolucionārs boļševīks Buranovs K. Treņeva lugā «Uz Nevas krasta», kareivis Lielajā Tēvijas karā, ukraiņietis Ostapenko, A. Korneičuka lugā «Fronte» un daudzi citi.

Blakus padomju cilvēku tēliem Čerkasovs ne vien filmās, bet arī uz skatuves iemiesojis vēsturiskus tēlus: Pēteri Pirmo A. Tolstoja lugā, Maksimu Gorkiju lugā par Lēņinu, lielo krievu zinātnieku dārzkopī, dabas pārveidotāju Mičurinu A. Dovženko lugā «Dzīve zied» un Jāni Bargu V. Solovjova darbā «Lielais valdnieks», Uz ska-

tuves Čerkasovs parāda Jāni Bargu kā cilvēku, kurš prot apņēmīgi darboties, raksturo viņa mērķtiecīgo rīcību, cīņoties par Krievijas vadīšanu progresā ceļā. Čerkasova Jānis Bargais ir dziļi nacionāls, gudrs valdnieks, piekērīgs savai zemei, kurš pieliek visus spēkus, lai ātrāk apvienotu Krieviju un novērstu vismazāko iespēju atkārtoties tataru iebrukumam.

Aktieris savu ceļu mākslā uzsāka pēc Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas, pievērsoties muzikai, operai. Iestājās par statistu bijušajā Marijas teātrī, nobeidz viengadīgo skatuves kursus, tiek ieskaitīts palīgsastāvā. Čerkasovs turpina mācīties studijā un piedalās baleta izrādēs pantomīmās lomās.

Sākumā viņš darbojas Leningradas Jaunatnes teātrī, pēc tam uz padomju estrādes un operetē. Savas daiļrades pirmajā posmā Čerkasovs gūst atzīni kā groteskas, bufa aktieris ekscentriskā plānā. Muzikālā, dejas un reizēm pat akrobātiskā tehnika ieņem šaj laikā viņa aktiera mākslā galveno vietu.

Desmit gadus vēlāk Čerkasovs kopā ar režisoru B. M. Dmočovski un B. Babokinu (Čapajeva tēla radītājs filmā) organizē ceļojošu teātri «Komedija» nomales strādnieku klubus apkalpošanai.

1932. gadā Valsts Leningradas A. S. Puškina vārdā nosauktais dramatisma teātris svin savu 100. gadu jubileju. Ansambļi uzaicina Čerkasovu, un no šī laika noteikti izēmētas viņa mākslinieciskā seja. A. S. Puškina vārdā nosauktais teātris atstāj uz Čerkasova talanta izveidošanos vislabvēlīgāko iespaidu. Radošā sadarbībā ar šī teātra mākslas meistariem Čerkasovs izaug par mūsdienu izcilāko aktieri.

Čerkasovs, mākslinieks patriots, apbrūnots ar socialistiskā realisma metodi, katrā lomā rada jaunu, patstāvīgu, vēsturiski pareizu mākslas tēlu.

Padomju tauta iemīļotajam māksliniekam parādījusi lielu uzticību — divreiz ievēlējusi viņu par Krievijas Federācijas Augstākās Padomes un PSRS Augstākās Padomes deputātu.

PSRS tautas māksliniekam N. K. Čerkasovam trīsreiz piešķirta Stalīna premija, divreiz viņš apbalvots ar Lēņina ordeni, apbalvots ar Darba Sarkanā Karoga ordeni un Padomju Savienības medaļām.

Plaša ir Čerkasova sabiedriskā darbība. Viņš ir Padomju Miera piekritēju komitejas loceklis, darbojas Stalīna premiju piešķiršanas komitejā mākslas un literatūras darbiem, ir Vissavienības teātra biedrības Leningradas nodaļas priekšsēdētājs, VK(b)P Leningradas pilsētas komitejas plenuma loceklis.

Spēkus savam ievērojamajam daiļrades darbam Čerkasovs smēlas tuvā vienotībā ar padomju tautu, kas lielā Stalīna vadībā veic cilvēces laimes genālo programmu — ceļ komunismu.

Donats Mečiks

A. Ostrovska „Mežs“ un „Talanti un pielūdzēji“

Leningradas teātris ar savām viesizrādēm mūsu republikā radījis lielu interesi. Teātra mākslinieku sniegumi skatītājiem sniedz jaunas ierosmes, socialistiskās kultūras laukā. Izcilais krievu teātris savā repertuārā atvedis divas A. N. Ostrovska lugas: «Mežs» un «Talanti un pielūdzēji».

Ostrovska estētiskajā izpratnē atklājas viedoklis, ka tuvs tā laika revolucionārājiem demokrātiem Černiševskim un Dobroļubovam. Ierosinājums un temas saviem darbiem ņemdamas no reālās dzīves, atklādamas sava laikmeta valdošās sabiedrības netīro un tumšo seju, Ostrovskis ar savu lugu idejām parādīja, ka galvenais ir tautas progresīvo spēku cīņa par jaunām dzīves formām, par vērtīgas, apzinīgas sabiedrības veidošanu.

Ostrovska darbības laiks Krievijā bija divu laikmetu maiņas laiks. Ira muižniecība un attīstījās kapitalisms. Muižniecība un buržuāzija savstarpējā cīņā izmantoja un samala nabadzīgo, vienkāršo cilvēku. Cilvēcībai, taisnībai un ideāliem mantrāšu dzīvī ne bija vietas. Tā tas ir aiz robežas vēl šodien — tur, kur valda kapitāls. Kapitāls ir Ostrovska lielākais ienaidnieks, un savos darbos viņš apbrīnāmā skaidri parāda, kā naudas vara sakroplo cilvēku dzīvi. Pilnīgā kapitāla un valdošo šķiru varā cariskajā Krievijā dzīvoja arī aktieris.

Ostrovskis pats daudz cīnījies par aktieru mākslas, materiālā stāvokļa un audzināšanas uzlabošanu, par teātra reformu, bet šī cīņa nerada atbalstu valdošajā sabiedrībā. Par to Ostrovskis pats izteicies: «Manas prasības tika uzklautas, vienbalsīgi pieņemtas, bet bija jau manāms, ka ceļā tām nebūs...» Ostrovskim netika dota iespēja kaut ko pārveidot. Vienīgi savos dramatismajos darbos viņš varēja atsegt un protestēt pret skatuves mākslinieku nožēlojamo stāvokli. Spilgtas ilustrācijas tam ir lugas «Mežs», «Talanti un pielūdzēji» un «Bez vainas vainīgie». Šajās lugās Ostrovskis atleto sava laika aktieru dzīvi, smagu, beztiesīgu, pakļautu visādām nejausībām un bagātnieku untumiem.

Tas arī skaidri izcelts abu pirmo lugu izrādēs Leningradas Akademiskajā Dramas teātrī.

Lugā «Mežs» režisoriem Stalīna premijas laureātam, KPFSR nopelniem bagātajam skatuves māksliniekam V. P. Kožičam un A. N. Deusonam labi izdevies parādīt kontrastu starp nelietīgajiem, zemiskajiem muižniecības pārstāvjiem un viņu varā esošajiem nabadzīgajiem radīem un beztiesīgajiem kalpiem. Muižnieci Raisu Pavlovnu Gurmižskaju, kas nodzīvo savu muižu, nepazīst pienākuma, goda un līdzjutības, kuru interesē vienīgi iegribu apmierināšana, tēlo nopelniem bagātā mākslas darbiniece E. M. Time. Māksliniece dod kustībām un žestiem bagātu tēlu, spēlē veikli un droši. Jau ar pirmo uzācienu viņa parāda savam tēlam raksturīgo liekulības līniju un izved to cauri gandrīz visai lugai. Vienīgi pašā pēdējā cēlienā pēc dialoga ar Neščastļivcevu, kad nobijusies no draudiem, atdod viņam naudu, Time it kā atslābst un pagurst savā tēlojumā. Liekas, ka viņa savu lomu jau nospēlējusi un cīņā, kas uz skatuves vēl noris pilnā spēkā, vairs aktīvi nepiedalās. Tas mazina lugas noslēguma iespaidu un dod mazāk spēcīgu iemeslu Neščastļivceva pēdējam monologam, kurā viņš met patiesību acīs izkurtējusai sabiedrībai, atmasko to, lai tauta saprot un soda.

Labi parādīti sīkie, šaurās provinces dzīves muižniecības pārstāvji Milnovs un Bodajevs, kuru tēlo aktieri B. A. Fokejevs un G. N. Osipenko. Ar savu tēlojumu sevišķi izceļas Osipenko. Katra viņa rīcība ir pamatota un saskaņota ar partneri, tādēļ tēls ir viengabalains un paties.

Viltīgo, gudro un veiklo tirgotāju Vosmibratovu, kas prot rīkoties ar naudu un «apieties» ar cilvēkiem, parāda aktieris G. K. Kolosovs. Kolosova tēlotais tirgotājs neļūtas zemāks par muižniekiem, ko aktieris ir prātis pareizi parādīt.

Vosmibratova dēlu Pjotru tēlo aktieris S. N. Afanasjevs. Sakarīgi izprast tēlu traucēja vietām pārliecīgs skaļums un nepamatots straujums.

G. K. Injutina dod dzīves spēka pilnu, lepmu un patiesīgu krievu mēteneci tēlu.

Jaunais aktieris G. G. Kuļbušs Bulanova lomā, īpaši lugas otrā pusē, labi parāda liekulību, nekaunību, kundziskumu un savu neapslāpējamo tieksmi pēc vīgas dzīves.

Patiesi, vienkārši ar skaidru sirdi ir nopelniem bagātā skatuves mākslinieka K. I. Adaševska veidotais Gurmižskas sulaina Karpa tēls. Izteiksmīgi aktieris parāda attiecības pret dažādiem cilvēkiem, gan tad, kad tās var izpaust tiešā veidā (viņa izturēšanās pret Ulitu, abiem aktieriem, tirgotāju), gan arī tad, kad jānoklusē un jāpācējas (pret Gurmižsku, vēlāk pret Bulanovu).

Gurmižskas saimniecības pārzini Ulitu spēlē O. J. Tomiļina spilgti un droši.

Lugas galvenie varoņi, Ostrovska iemīļotie tēli ir aktieri kļātoļāji Genadijs Neščastļivcevs un Arkadijs Ščastļivcevs, Neščastļivceva lomu rakstīdams, Ostrovskis ņēmis tai par paraugu tā laika slaveno provinces aktieri Ribakovu. Neščastļivcevu tēlo Stalīna premijas laureāts, nopelniem bagātais skatuves mākslinieks J. V. Tolubejevs. Ar šo tēlu aktieris radījis skaistu raksturu. Tolubejeva Neščastļivcevs ne tikai runā, bet arī dzīvo, jūt un cīnās par patiesību. Viņa spēcīgais, meistarīgi norunātais monologs lugas beigās dziļi savijno skatītāju. Aizkustinošs ir lugas noslēgums, kas panākts ar aktieru Borisovu, Tolubejeva un Adaševska saskaņoto spēli.

Arkadiju Ščastļivcevu tēlo Stalīna premijas laureāts, KPFSR tautas mākslinieks A. F. Borisovs. Mākslinieks atklāj Ščastļivceva tēlā tā laika aktieru nabadzības un pāžemojumu pilno stāvokli, bet viņš nav salauzts un nevairīgs. Borisova Ščastļivcevs nelauj sevi pazemot, prot novērtēt apstākļus un laudis, jo viņš saprot netaisnību, kādu viņam nodara sabiedrība. Kopā ar Neščastļivcevu viņš soppo par citādu teātri. Tas, ka tumsas vara nespēj salauzt viņu dzīvotspēju, bet viņi paši ir kā dzīvā pārmetums un pierādījums savas apkārtnes netaisnībai, padara šos tēlus saprotamus padomju skatītājam.

Lugā «Talanti un pielūdzēji» sievietes aktrises likteni Ostrovskis meistarīgi atklājis Neginas tēlā. Izrādē šajā lomā redzējam aktrisi O. J. Lebzaku. Lebzaka ir skaista, gracioza Neginā, kas turklāt spilgti atklāj cariskajā Krievijā nomāktas aktrises bagāto iekšējo pasauli.

Viens no šīs izrādēs vislabāk izveidotajiem tēliem ir Neginas māte Domna Pantilejeva, ko tēloja aktrise A. J. Kozlova. Vienkāršiem līdzekļiem aktrise katru acumirklī atveidoja uz

skatuves raksturu, kas bagātīgi atklāja skatītājam Domnas Pantilejevas domas, vēlēšanās, uzskatus. Viņas attiecības pret notikumiem un cilvēkiem ir nepārprotamas un skaidras. Meistarīgs arī viņas dialogs trešajā cēlienā ar Velikatovu. Klausīdamās Velikatova stāstā par putniem, Domna Pantilejeva apbrīnojami bagātīgi un smalkjūtīgi reaģē uz katru Velikatova vārdu, tā uzbūrdama skatītāja acu priekšā spilgtu gleznu. Aizkustinošs patiesi ir viņas prieks par Velikatova dāvēto lakatu. Trešajā cēlienā dialogā ar meitu, vēstuļu skatā, Neginas cīņa un sāpīgais pārdzīvojums spilgti izceļas Domnas Pantilejevas tēlojumā. Šajā lomā aktrise A. J. Kozlova sniegusi neaizmirstamu tēlu.

Velikatovu, smalku, ārēji pievilcīgu, gudru un viltīgu cilvēku, kas vienmēr bez lieka trokšņa prātis iegūt savu labumu, skaidrā un spēcīgā tēlojumā sniedz Stalīna premijas laureāts, nopelniem bagātais skatuves mākslinieks V. G. Gaļdarovs.

Stalīna premijas laureāts, KPFSR tautas mākslinieks A. F. Borisovs savā tēlojumā Meluzovu atklāj kā vienu no krievu inteliģences spējīgiem, godīgiem un taisnīgiem cilvēkiem, kas cīnās par izglītību, kas karsti vēlas darīt visu savas tautas attīstības labā. A. F. Borisovs varenī nobeidz lugu, atstādamas skatītājos dziļu iespaidu un modinādamis viņos savu protestu pret cilvēka dzīves kropotājumiem.

Lugā «Talanti un pielūdzēji» skaidri izteikts Ostrovska uzskats, ka mākslai jākalpo tautas izglītības un morālā līmeņa celšanai, nevis jābūt pērkamam laika kavēklim zemiskajiem velikatoviem, bakiniem un duļeboviem.

Dulebova un Bakina raksturus savos tēlojumos pareizi atklāja aktieri I. P. Novskijs un V. V. Erenbergs.

Provinces aktrisei raksturīgos žestus, uzvešanas, tukšību un sava veida labsirdību Smeļskas tēlojumā labi parādīja nopelniem bagātā skatuves māksliniece N. N. Pamanova.

Pārdomāti un skaidri Narokova un Migajeva lomas nospēlēja aktieri A. A. Mgebrovs un G. N. Osipenko.

Dzīvespriecīgs, aizņēmis savu daudzo veikalu kārtošanā ir Stalīna premijas laureāta K. S. Kaļinisa tēlotais jaunais tirgotājs Vasja.

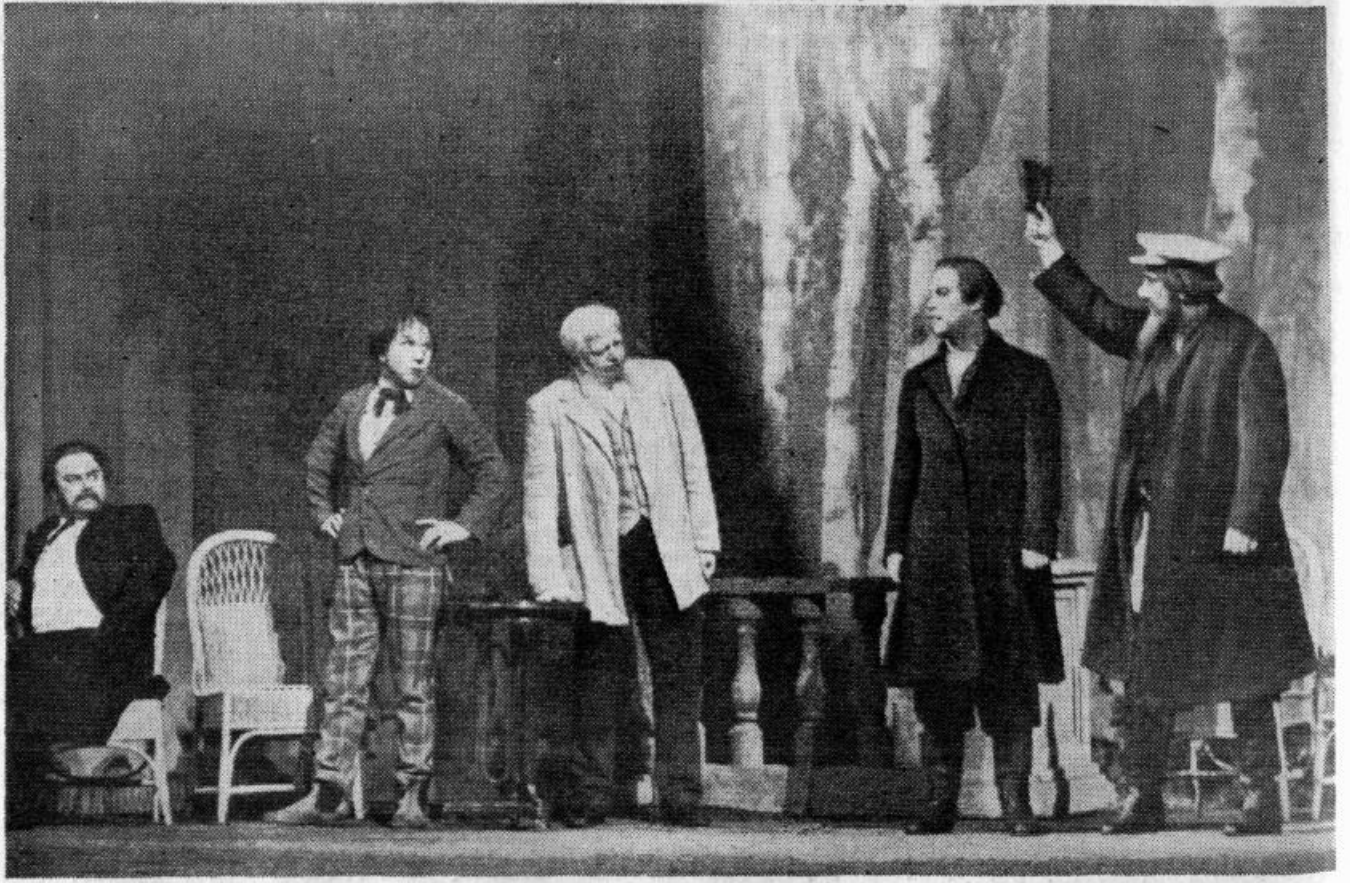
Ļoti liela nozīme lugā ir Erasta Gromilova lomai. Šis tēls ir tiešs pierādījums, līdz kādai dziļai traģedijai noveda tā laika sabiedrība un iekārta apdāvinātu cilvēku ar vāju raksturu. So lomu, kas ir saistīta ar lugas galveno idejisko līniju un kas skatītājam atklāj to purvu, kurā jānosīkst Neginai, aktieris I. I. Karpovs tēlo it kā komisku raksturu, cenzdamies parādīt nevis savu drūmo bezizejas stāvokli, bet ar jokiem un mākslīgi sagudrotām smieklīgām situācijām uzjautrināt skatītāju. Tā tas ir, piemēram, 2. cēliena sākumā. Arī Gromilova turpmākie jokī nepareizi raksturo Gromilova tēlu.

Raksturīgu un interesantu Matronas tēlu sniedz aktrise N. D. Mirmanova.

Pārējās lomās atbilstoši un raksturīgi bija N. F. Razuvajevs, A. Ch. Urusovs, N. I. Vasiļjevs, V. F. Čugrejevs, S. N. Afanasjevs, A. I. Iļjins, P. P. Gorovojs un A. P. Kozlovskis. Dekoratori A. I. Konstantinovskis un E. V. Tovbins radījuši laikmetam atbilstošas dekorācijas.

Šajās vērtīgajās izrādēs rīdzinieki guva daudz atziņu un patiesu mākslas baudījumu.

Nora Vētra

Skats no A. Ostrovska lugas «Mežs» A. Puškina vārdā nosauktā Leningradas Akademiskā Drama teatra uzvedumā. Attēlā: (no labās) G. Kolosovs (Vosmibratovs), K. Kaliniss (Pjotrs), K. Adaševskis (Karps), A. Borisovs (Ščastļivcevs) un J. Tolubejevs (Neščastļivcevs). B. Vdovenko uzp.

BALZAKS

Simts gadu no nāves dienas

darbiem Balzaks kā apmāts pievērsās allaž un allaž, kļuvis par drausmu lietuvēnu, tantastisku tūkstoškājī, kas saviem taustekļiem grib nozņaupt visu cilvēci. Balzaks ar saviem darbiem bridina no briesmām, kas sakņojas kapitalismā, ceļ mūsu modrību. Viņa paša skats nākotnē bija drūms, viņš neparedzēja proletariāta pieaugošu varību, visas pasaules darba lauzu solidaritāti — spēku, kas tagad, kopš pastāv Padomju Savienība, droši nostājas pret imperialistiem, spēku, kas izjauks un uzveiks kara kurinātāju veidīgus plānus.

Balzaka darbu apmēri, enerģija, ar kādu viņš šos darbus paveicis, iedves bijību. Mūžīgu parādu vajāts, skaugu un stubu mietpīšoni, sensaciju izslaušu žurnālistu trenkātis un apmēots, slimību saēsts, jau no gadu nastas noguris, Balzaks līdz pat mūža galam deg radīšanas kvēlē.

Romāni, stāsti, lugas, apceres, polemikas, vēstules pilda desmitiem sējumu. Tajos atspoguļojas Francijas dzīve pagājušā gadsimta pirmajā pusē. Balzaks bija leģitīmis un ultramontānists, karalvaras un katolizācijas piekritējs, bet realistiskā dzīves uztvere, patiesais mākslinieka ģenijs šodien, nemaz neaizplūvojot rakstnieka maldus, nobīda tos sākus, un mēs lasām grāmatas, kurās ar nesaudzīgu realismu, apbrīnojamu dzīves pazišanu un meistara prasmi notēlota Francija, dzīve, cilvēce. Balzaka vārdu dārija pazīstamu 1829. gadā vēsturiskais romāns «Suani», kas sacerēts Valtera Skota pavēni, bet no šā pavēna rakstnieks drīz aizgāja, un cita pēc citas nāca klajā grāmatas, kas saslēdzas «Cilvēciskās komēdijas» piramidā. Balzaks bija iecerējis gluži teiksmainu skaīti — 130 sējumu, un gandrīz divas trešdaļas paveicis. Darbi saslēdzas kopā citā ar citu, personas (pavisam viņu vairāk par diviem tūkstošiem) staigā no romāna romānā, un ar katru sējumu paveras varenāka dzīves aina. Bankieri, lieli un mazi aferisti, mākslinieki, zinātnieki, ierēdņi, zemnieki, parizieši un provincieši, dažādu tautību laudis drūzmējis Balzaka grāmatās. Viņš tos apraksta sīki un rūpīgi, tāpat kā mājas, pilsētas, dabu, daudz kārt vienam cilvēkam vai priekšmetam veltīdams vairākas lappuses, iekuldams tur kā divainā virā dažādu prātumu garšvielas, un nekad nekļūst garlaicīgs. «Gorio tēvs», «Sāgrenada», «Nezināmais šedevrs», «Zaudētās iluzijas», «Eiženija Grandē», «Zemnieki», «Kurtižāņu spožums un posts», — varām nosaukt vēl daudzus virsrakstus, un aiz visiem tiem uzskirāmās grāmatas, kurās lielais realists ar lielāku vai mazāku veiksmi, bet allaž aizrautīgi, tēlo cilvēku sāpes un priekus, sabiedrības konfliktus, un tas viss ietveras četras vārdos — vecās pasaules bojā eja.

Ar vislielāko neatlaidību Balzaks tēlojis kapitāla postīgo, destruktīvo, demoralizējošo ietekmi rakstniecībā, mākslā, zinātnē. Sevišķi viņš iemilējās glezniecību, un mūsu laika māksliniekam Balzaka romānos un kritiskos rakstos paveras ārkārtīgi bagāta un interesanta pasaule. Ar nīkumu un rūgtumu rakstnieks rāda, kā literatūra un māksla buržuaziskajā sabiedrībā

kļūst veikals, kā prostituējas kritika, cik neejdzīgi sāra un trula ir buržuaziskā mākslas uztvere, cik ciniska un liekulīga ir buržuāzā doma, ka «nabadzība ir ģenija māte». Palielinātas simtkārt, izkēnotas, dzīvnieciskumā jēstīgušās šīs īpašības redzam mūsdienā Francijā, Amerikā, visās kapitalistiskajās zemēs. Nesen lasījām Kloda Morgana dedzīgu dusmu pilnu rakstu par franču rakstniekiem, kas atsakās parakstīt Stokholmas uzsaukumu, Katoļi Fransuā Moriāks aicina noslepkavot Francijas Komunistiskās partijas vadonus. Tāds ir Balzaka notēoto rakstnieku un mākslinieku naudas sulainu kaunpilnais attīstības gājiens.

Buržuaziskā kritika bez sava gala nonēmusies ar Balzaka biogrāfiju, ar viņa bijušām un izdomātām milas dēkām, parādiem, fantastiskajiem un neaimīgajiem veikalēm un vēl fantastiskākajiem veikalu plāniem, ar viņa aristokratiskajām tendencēm. Tur, taisnība, neizmēlamas materiālu rakstures, — no iecerētām, bet nepašūtām 365 vēstēm, pa vienai katrai gada dienai, un ananasu siltumnicām līdz cerībām kļūt par Krievijas valstsvīru. Bet tam visam izšķiēte milzums papīra tāpēc, lai apmīglotu un izvalbitu Balzaku realisti, Balzaku — buržuazijas apsūdzētāju un tiesnesi, un tāpēc patiesais Balzaks ir Toreza Francijas draugs — de Golla un Sumana Francijas ienaidnieks.

Pretrunām un ērmībām pievienojama vēl tāda — Balzaks neko nezināja par krievu literatūru, ne īstenībā vispār par Krieviju, bet visu mūžu tiecās turp un arī izciemojās tur, cerēdams Krievijas absolūtā monarha valsti izkalt savu laimi. Tādas cerības viņu pievīla, bet Krievijā viņš kļuva iemilots rakstnieks. Krievu rakstnieki, krievu progresīvā inteliģence jau pašā sākumā pareizi saskatīja Balzaka vērtības. Hercena aprindās «Sāgrenada» bija iemīlota grāmata. Jaunais Dostojevskis (kas tulkojis Balzaka darbus) izsauca: «Balzaks ir liels! Viņa raksturs radījis pasaules prāts! Ne laika gars, bet gadu tūkstoši savos cīņos nobriedinājuši tādu atrisinājumu cilvēka dvēselē.» Čerņisevskis aizstāvēja Balzaku pret tumsponu paskvilām. Kad 1911. gadā Balzaka draugu biedrības vārdā Oktavs Mirbo lūdza no Maksima Gorkija atsauksmi par Balzaku, lielais krievu rakstnieks vēltija francuzim sajūsmas un pateicības pilnus vārdus.

Tikai padomju laiks īsteni pašķīris ceļu uz Balzaku arī latviešiem. Ar nepacietību viņi gaidīja jaunus tulkojumus. Pagājušajā gadā «Karoga» 6. burtnīcā lasījām plašu un domām bagātu Andreja Upiša apceri par lielo franču rakstnieku.

Pie Balzaka kapa Viktors Igo teicis vārdus, kas vēlāk kļuvuši slaveni: «Bez viņa ziņas sribas un piekrišanas šo milzīgo un neparasto darbu radītā pievienojas varenajai revolucionāro rakstnieku saimei.» Kārlis Marks, Fridrihs Engels, Maksims Gorkijs augstu vērtējuši francuzi, padomju laudis, komunisma cēlēji, prot no viņa darbiem visās pretrunās izlobīt idejas un tēlus, kas pavairo viņu zināšanas, pastiprina viņu cīņas garu, nemīgi atgādinot, ka tikai pēc galīgās kapitalisma sagrāves valdīs miers un radošā darbā uzplauks brīvā cilvēce.

J. Sudrabskalns

IZNĀCIS ŽURNALA «KAROGS» 8. NUMURS

Saturā:

- Tālivaldis Brička un Bruno Saulītis Uzbrukums Velna purvam. Poema Mirza Kempe . . . . . Vefiesiem, Dzejolis Anna Sakse . . . . . Dzirksteles nakti. Romāns. (Turpinājums)
  - Teofilis Tilvītis . . . . . Lietuvas laukos. Dzejolis, Atdzejojis Jānis Plaudis
  - Kostas Korsakas . . . . . Partija. Dzejolis. Atdzejojis Jānis Plaudis
  - Zanis Grīva . . . . . Cilvēki aiz dzeloņdrašu žogiem. Stāsts
- KRITIKA UN PUBLICISTIKA**
- A. Grigulis Par latviešu padomju literatūras kritiku un tās uzdevumiem
  - A. Pelse Runa Latvijas Padomju rakstnieku savienības valdes plenumā
  - B. Protazas . . . . . Lietuviņu padomju literatūras desmit gadi
- Pielikumā: V. Janševska — «Izcilā slaucēja M. Lazdiņa» un J. Oša — «Zvejnieku osta» gleznu reprodukcijas.

Daiļdarbi, kas ietelti apbalvošanai ar Miera Premijām

Pirmais Vispasaules miera aizstāvju kongress nolēma piešķirt ik gadus trīs Starptautiskās Miera Premijas, katru piecu miljonu franku apmērā. To piešķiršana notiks otrajā Vispasaules miera aizstāvju kongresā, kas sanāks š. g. oktobrī.

No Itālijas konkursam pieteiktas divu kino režisoru — Lukino Visconti un Džuzepes de Santisa filmas «Zeme dreb» un «Trāģiskas medības». Pirmā parāda trūciņo zvejnieku cīņu pret ekspluatatoriem, zvejas laivu izīrētājiem, lomu uzpircējiem, kas iedzīvojas uz darba cilvēku rēķina. Otrā veļtita itaju darba zemnieku beztiesīgajai dzīvei.

No Itālijas Miera Premijai vēl izvirzīti gleznotāja Renato Gutuzo, mākslinieka cīnītāja darbi. Cik cieši viņa daiļrade saistīta ar tautas dzīvi, liecina viņa paša vārdi: «Es esmu mākslinieks, un es esmu komunist. Manā apziņā abi šie jēdzieni nav viens no otra atdalāmi. Es stingri ticu tam, ka māksla ir viens no pastāvošās īstenības izmaiņas un pārveidošanas iero-

ciem, cīņas ieročiem par cilvēces labāku nākotni.»

Polijas miera aizstāvju komiteja premēšanai pieteikusi B. Voitoviča kantāti «Slava darbam», A. Panufriņa simfoniju «Rustika» un kā kandidātus Miera Premijai vēl izvirza «Sopena gada» Polija organizatorus.

Bulgārijā konkursam iesniegusi skaņražu darbu krājumu «Dziesmas par Staļinu», «Strādnieku dziesmas», «Bulgaru dziesmas 100 gadi», komponista L. Pipkova darbus — uvertīru «Slava Staļinam» u. c. darbus.

Ungārijas miera kustības padome miera aizstāvēšanai izvirza komponista Raiza «Maija sveicienu» un «Maija dziesmas», komponista G. Devečera kantāti «Jaunatne, aizstāvji mieru!»

Organizācija «Miera aizstāvji Somijā» konkursam pēstījusi E. Altonena hēlo simfoniju «Hirošima».

Miera Premijas iegūšanai iesniegti arī Austrijas komponistu darbi: K. Roišļa «Kantate par mieru», M. Rubina «Dziesma par mieru» un J. Gad-rabi dziesma «Miera aizstāvji».

Nākamajā nedēļā

Ar Darba Sarkanā Karoga ordeni apbalvotā. A. S. Puškina vārdā nosauktā Leningradas Valsts Akademiskā Drama teātra viesizrādes Latvijas PSR Valsts Operas un baleta teātri:

Sodien dienā «Dzīvais mironis», vakarā «Mežs», 14. augustā «Amerikas balss», 15. augustā «Dzīvais mironis», 16. augustā «Varenais spēks», 17. augustā «Talanti un pielūdzēji», 18. augustā «Karavadonis Suvorovs», 19. augustā «Dzīvais mironis».

Dienas izrādes sākums plkst. 14, vakara izrāžu sākums plkst. 20.

Sodien Rīgas Kultūras un atpūtas parkā brīvdabas teātri Rīgas rūpniecības un transporta uzņēmumu stacionāriešu, inženier tehnisko darbinieku un kalpotāju sapulce. Koncerta daļā A. Puškina vārdā nosauktā Leningradas Valsts Akademiskā Drama teātra un Latvijas PSR Valsts filharmonijas mākslinieku priekšnesumi. Sākums plkst. 15.

Dzintaru koncertzālē simfoniskais koncerts. Diriģents Ilja Muzins (Leningrada), solists LPSR nopelniem bagātais skatuves mākslinieks, Staļina premijas laureāts A. Frinbergs. Sākums plkst. 21.

13., 14. un 15. augustā Filharmonijas koncertzālē Rīgā Vissavienības estrādes mākslinieku konkursa laureāts A. Guzikas vakari. Sākums plkst. 20.30.

14., 16. un 17. augustā Dzintaru koncertzālē A. Puškina vārdā nosauktā Leningradas Valsts Akademiskā Drama teātra aktieru izpildījumā V. Katoļeva komēdija «Atpūtas diena». Sākums plkst. 18.

14. augustā Dzintaru koncertzālē estrādes koncerts. Sākums plkst. 21.

Ķemeros KPFSR nopelniem bagātā skatuves māksliniece, Staļina premijas laureāta M. Aleksandroviča koncerts. Sākums plkst. 21.

16. augustā Liepājā, Virsnieku namā, KPFSR tautas māksliniece, Staļina premijas laureāta K. Skorobogotova daiļrades vakars. Sākums plkst. 20.30.

Dzintaru koncertzālē M. Aleksandroviča koncerts. Sākums plkst. 21.

16. augustā Liepājā, notiks pava vārdā nosauktā Valsts Krievu tautas orķestra koncerti. Diriģents KPFSR nopelniem bagātais skatuves mākslinieks, Staļina premijas laureāts D. Osipovs, solisti KPFSR nopelniem bagātā skatuves māksliniece, Staļina premijas laureāta M. Maksakova un Vissavienības vokalistu konkursa laureāts P. Kiričeks. Sākums plkst. 20.30.

17. augustā Dzintaru koncertzālē K. Skorobogotova daiļrades vakars. Sākums plkst. 21.

18. un 19. augustā Dzintaru koncertzālē Osipova vārdā nosauktā Valsts Krievu tautas orķestra koncerti. Sākums plkst. 21.

18. augustā Ķemeros PSRS tautas māksliniece, Staļina premijas laureāta N. Simonova daiļrades vakars. Sākums plkst. 21.

19. augustā Dailes teātri republikas 10 gadu jubilejai veltīto Jelgavas drama teātra viesizrāžu pirmā izrāde — A. Barjanova luga «Viņā pusē». Sākums plkst. 20.

Liepājas Drama teātri M. Aleksandroviča koncerts. Sākums plkst. 20.30.

Padomju Latvijas 10 gadu jubilejai veltītā izstāde

Turpinājums no 5. lappuses

savu nodomu kā idejiski, tā gleznieciski panācis, taču jāiebilst pret zināmu stingumu gleznas figuru poēs.

Nevar neminēt J. Oša «Zvejnieku ostu». Gleznā saista realistiski un ietu-tīgi zīmētās peizažs, kas skatītājam atklāj tipisku zvejnieku ciema ainavu. Mazāk māksliniekam paveicies priekš-plāns, jo viņš izvairījies no zvejnieku psiholoģiskā raksturojuma. Šai sakarā var minēt arī V. Caunes visai interesantos «Vecos zvejniekus». Gleznotājam, diemžēl, nav bijis skaidra mākslinieciska nodoma.

Ļoti maz un bāli izstādē atspoguļoti rūpniecības varonīgie darba laudis. Tas nozīmē, ka mākslinieku vadība nav pratusi pareizi orientēt un virzīt savu biedru daiļradi, nav savlaicīgi mobilizējuši viņu uzmanību vissvarīgākajai temai.

Mākslinieki darinājuši rindu izcilu stachanoviņu un pazīstamu kultūras darbinieku portretu, no kuriem maz tādu, kas paceļas augstāk par viduvēju līmeni. Te, pirmkārt, jāatzīmē nopelniem bagātā mākslas darbinieka K. Miesnieka darinātais aktiera J. Oša portrets, Z. Logiņas gleznotā režisore F. Ertnera, A. Zauera «J. Rainis» un V. Kozina aktiera K. Klētnieka portrets.

Uzmanību saista S. Gelberga glezna «Uzvaras saluts». Mākslinieks attēlojis biedru Staļinu. Padomju tautas vadonis pa atvērto logu raugās maija naktī,

kas laistās uzvaras saluta ugunī. Ar lielu mīlestību mākslinieks gleznojis biedra Staļina domu pilno seju, uz priekšu vērsto skatienu. Ugunis, kas mirz pāri maija nakts apskauto Kremli, apgaismo ģenijālā vadoņa nosvērtu stāju, kas simbolizē padomju tautas spēku un nelokāmo gribu. Gelbergam mazāk izdevies gleznas fons, jo grīdas paklāja un loga aizkara zīmējums un krāsu toni liekas it kā patapināti, ne paša mākslinieka izdomas radīti.

Vāji pārstāvēta dzimtenes ainava. Ja atskaita trīs L. Svempa, divas K. Miesnieka un pa vienai I. Zeberīna un K. Melbārža gleznotās ainavas, tad tas viss.

Nopelniem bagātā mākslas darbinieka L. Svempa dabas ainavas ieturētas pasmagos zaļpelēkos toņos, tā ka skatītājs starp mākslinieka gleznoto vasaru, ziedošo plāvu vai rudeni neredz nekādas atšķirības. Tās atstāj vēsu iespaidu un nespēj aizkustināt.

K. Melbārdis atmetis jebkādas meklējumus un pārstājis augt. Gleznotājs iestādījis tāda štampā, ka zem viņa ainavām paraksts jau lieks. Gandrīz tas pats attiecināms uz I. Zeberīnu.

Vairāki skatuves gleznotāji izstādījuši dekorāciju skices un kostīmu zīmējumus.

Nopelniem bagātais mākslas darbinieks, Staļina premijas laureāts A. Lapinš devis skices A. Skultes baletam «Brīvības saktā». Starp tām nav ne-

vienas, kas iemirdzētos ar gaišāku toni.

Ar ievingrinātu veiksmi ilustrācijas zīmējā, nopelniem bagātais mākslas darbinieks V. Valdmanis Boičenko romānam «Jaunība» un M. Vitoliņš Sakses romānam «Pret kalnu». Izjustus kolorētus zīmējumus I. Turģeņeva stāstam «Pirmā mīlestība» devis G. Vaska. Iepriecina jaunā māksliniece E. Heniša, kas ilustrējusi V. Lāča romānu «Zvejnieka dēls». Bez krietnas amata prasmes viņa romāna tēliem radusi arī savu iztulkojumu.

Starp eksponētajiem mākslas darbiem liela vieta ieradīta skulptūrai.

Tautas mākslinieks T. Zaļkalns darinājis monumentālu dainu vācēja Kr. Barona tēlu. Nopelniem bagātais mākslas darbinieks G. Skilters izteiksmīgi atveidojis stachanovieta Bidzanu, bet nopelniem bagātais mākslas darbinieks K. Zemģega — domās nogrimušu Raini.

Interesants un oriģināls ir tēlnieces L. Dzeguzes veidojums «Kolchozniece ar altām».

Virknē tēlnieku: O. Pērnēdži, M. Skulme, L. Zurgina, M. Grinšpuns, M. Šmalcs veidojuši interesantus mūsu dzimtenes ievērojamu cilvēku, redzamu mākslinieku un vienkāršu darba rūku portretus.

Izstādē pārliecināties, ka tēlniecībā aug mākslinieciski apdāvināti un idejiski bruņoti jauni skulptori. Tas vis-

pirms sakāms par M. Furmani un L. Novožencu. Pirmais atestē sevi kā jaunu spējīgu tēlnieku, kas māksliniecisko formu prot apvienot ar skaidru mērķtiecību, — skulptūrā «Leningradas aizstāvji», otra — atveidojot plastisku pionieres tēlu. Krietnus mākslinieciskus dotumus uzrāda arī V. Albergs, V. Zevalde un V. Micekviča, taču viņi nav vēl līdz galam izdomājuši savu darbu idejisko saturu.

No mūsu daudzpusīgās lietišķās mākslas izstādīta tikai neliela daļa.

Pēc E. Veilanda meta grupa galdniecības meistaru pagatavojusi kolchoza valdes un kluba vadības telpu iekārtu. No ozola darinātās mēbeles dod gaišu priekšstatu par to, kādas tuvākajā nākotnē, kad pacelsies jaunie kolchozu centri, izskatīsies darba zemnieku sanāksmju telpas.

Vairākas mākslas audējas izstrādājušas glitus un gaumīgas logu un durvju aizkarus. Labākie keramikas darinājumi pieder E. Zariņai, M. Kalniņai un M. Melnalksnim. Z. Ventaskrasts izstādījis sienas segas projektus ar Lēnina un Staļina attēliem, V. Tilpiņš — reprezentablu, dažādu koku materiālā grieztu PSRS ģerboni.

Padomju Latvijas 10. gadadienai veltītā izstādē, protams, neraksturo mūsu tēlotāja mākslas sasniegumu pilnībā. Lai iegūtu pilnīgu ainu par to, tad būtu jāsavāc vienkopus vis labākais, ko latviešu mākslinieki radījuši pēdējos 5 gados. Par tādas izstādes sarīkošanu attiecīgajam organizācijām varbūt